

A PÁLYAORIENTÁCIÓS ESZKÖZRENDSZER VIZSGÁLATA AZ AGRÁRSZAKKÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐK KÖRÉBEN (2020)

Budapest, 2020

Tartalom

Vezetői összefoglaló	3
Problémafelvetés	3
Módszer	3
Eredmények.....	3
1. A felmérésben résztvevő tanulók jellemzői	5
2. Az iskolaválasztás szempontjai.....	9
3. A pályaorientációs eszközök szerepe	13
4. Digitális kompetenciák és eszközhasználat	18
5. Középiskolai tapasztalatok, jövőre vonatkozó tervek	23
6. A tanulók jövőbeni terveit befolyásoló tényezők	30
Hivatkozások jegyzéke	36

Megrendelő

Szervezetek

NAK Szakképzési és
Szaktanácsadási Igazgatóság

Kapcsolattartó

Székely Erika

Igazgató

Szakképzési és Szaktanácsadási
Igazgatóság

szekely.erika@nak.hu

Résztvevők

Szerzők

Hamza Eszter

hamza.eszter@aki.naik.hu

Lőrincz Katalin

lorincz.katalin@aki.naik.hu

Rácz Katalin

racz.katalin@aki.naik.hu

Közreműködött

Vásáry Viktória

vasary.viktoria@aki.naik.hu

Vezetői összefoglaló

Problémafelvetés

Jelen tanulmány a Nemzeti Agrárgazdasági Kamarával, továbbá az Agrárminisztériummal együttműködésben az Agrárgazdasági Kutatóintézet által elvégzett pályorientációs felmérés eredményeit mutatja be. A felmérés fókuszában az agrárszakképzésben résztvevő tanulók pályaválasztási döntéseinek háttérében álló motivációk feltárása, a pályorientációs tevékenységek szerepének azonosítása, a szakképzésben már résztvevő tanulók agrárszakképzéssel kapcsolatos konkrét tapasztalatainak bemutatása, valamint a továbbtanulással, munkába állással kapcsolatos preferenciák feltárása áll, annak érdekében, hogy bővüljön a pályorientációs eszközrendszer, az agrárszakképzésben növekedjen a beiskolázási létszám, valamint javuljanak a képzési feltételek.

Módszer

A tanulmányban az Agrárminisztérium fenntartásában működő agrárszakképző intézmények nappali rendszerű képzésben résztvevő tanulói körében – a fenntartóval és a megrendelővel egyeztetett szempontok alapján – elvégzett online kérdőíves felmérés eredményeinek ismertetésére kerül sor.

A 2020. november 16. és 27. között. elvégzett online kérdőíves vizsgálatba az agrárszakképzésben résztvevő tanulók közül a 9., 10. és 11. évfolyamosokat vontuk be, annak érdekében, hogy rálátást kapjunk a képzésben eltöltött évek és a tanulók képzéssel kapcsolatos tapasztalataira, jövőre vonatkozó terveire, illetve az azokat befolyásoló legfontosabb tényezőkre.

A Nemzeti Agrárgazdasági Kamarával együttműködés keretében kialakított kérdőív négy nagyobb tématerületet ölelt fel: (1) a pályaválasztás okait, körülményeit, (2) a választott szakmával, illetve a szakképző intézménnyel kapcsolatos tapasztalatokat, a továbbtanulással, munkavállalással kapcsolatos jövőbeni terveket (3), a digitális kompetenciákra, eszközhasználatra irányuló kérdéseket, (4) valamint a tanulók főbb szociodemográfiai jellemzőit érintő kérdéseket.

Az agrárszakképzésben tanulókat érintő pályorientációs felmérés adatainak feldolgozását leíró statisztikákkal és keresztábra-elemzésekkel végeztük¹.

Eredmények

- Az agrárszakképzésben a pályorientáció megítélését érintően fontos eredménye a felmérésnek, hogy a tanulók döntő többsége technikumi/szakképző iskolai tanulmányai megkezdésének okaként az adott szakma iránti érdeklődést jelölte meg és a tanulók közel ugyanekkora aránya a középiskola-választás során jelenlegi iskoláját nevezte meg első helyen.
- A középiskola-választást segítő pályorientációs eszközrendszer hatékonyságát értékelő tanulói vélemények alátámasztják és megerősítik a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara által képviselt törekvések helyességét, miszerint a tanulók által leghasznosabbnak az iskolai nyílt napok bizonyulnak, főként az interaktív, a tevékenységek, technológiák kipróbálására lehetőséget adó, az iskolában tanuló felsőbb éves diákok vagy korábban végzettek aktív részvételével megvalósuló rendezvények.

¹ Az anonim kérdőív online felületen volt elérhető a tanulók számára, kitöltésére a COVID járvánnyal összefüggésben az online oktatás keretében informatika vagy osztályfőnöki órák keretében került sor. A felmérésben való részvételre az Agrárminisztérium Agrárszakképzésért Felelős Helyettes Államtitkársága, mint fenntartó kérte fel az intézményvezetőket.

- A fentiek mellett a pályaeorientációban fontos szerepe van a pályaválasztási kiállításoknak, valamint a középiskolák honlapjain közzölt információknak. Különösen jó eszköznek bizonyulnak a diákok részvételével készülő bemutatkozó kisfilmek. Fontos visszajelzés az is, hogy a szórólapok, pályaválasztási honlapok, valamint az országos szakmai kiállítások csak mérsékelt szerepet játszanak a tanulók pályaválasztási/iskolaválasztási döntéseiben.
- A pályaeorientációs tevékenységek, kampányok célcsoportjának meghatározását illetően fontos információ, hogy a válaszadó tanulók döntő többsége a szülei, családtagjai segítségére támaszkodik a középiskola-választás során, és döntésükben meglepően alacsony az általános iskolai osztályfőnökök, pedagógusok szerepe.
- A válaszok elemzése alapján kimutatható, hogy a tanulók szakma- és iskolaválasztását jelentősen befolyásolja a gazdálkodói családi háttér, azaz hogy a család folytat-e otthon mezőgazdasági tevékenységet.
- A különböző évfolyamos tanulók válaszaiban érdemi különbség szinte kizárólag a szakképzéssel való elégedettség kérdései mentén mutatkoztak. A tanulók már egy év alatt is veszítenek a motiváltságukból, csalódottabbak a képzést és az iskolájukat illetően, mint a képzésbe újonnan belépő társaik.

Az elvégzett kutatás eredményei alapján a pályaeorientációs eszközrendszer fejlesztését illetően az alábbi javaslatok fogalmazhatók meg:

- Az általános iskolai tanulók pálya- és iskolaválasztását segítő eszközök közül a nyílt napok, interaktív, élményalapú bemutatkozó programok szerepét a továbbiakban is növelni szükséges.
- Erősíteni kell a mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalkozások pályaeorientációs tevékenységekbe történő bevonását. A vállalkozások részvételi aktivitását erősítendő, javasolt felmérni egy, a járulék- és támogatási rendszerbe épített érdekeltségi rendszer kialakításának lehetőségeit és feltételeit.
- Támogatni szükséges az agrárszakképző iskolák honlapjainak, promóciós eszközeinek (pl. kisfilm) kialakításához és fejlesztéséhez szükséges eszközök beszerzését, az ezzel kapcsolatos tudás elsajátítását és szakmai segítségnyújtást az iskolák számára, hogy azok folyamatosan frissített tartalommal tudjanak megjelenni az online platformokon.
- A pályaválasztási tevékenységek során kiemelt szerepet kell kapniuk az általános iskolások szüleit elérő eszközök kidolgozásának és gyakorlati alkalmazásának.
- Fontos az általános iskolai pedagógusok, osztályfőnökök pályaeorientációban való szerepvállalásának növelése különböző felkészítő tréningek, továbbképzések, tájékoztató rendezvények segítségével.
- A pályaeorientációs eszközrendszer eredményességének és hatékonyságának méréséhez, továbbfejlesztéséhez szükséges a tanulói vélemények, tapasztalatok folyamatos vizsgálata, melynek megfelelő eszközét jelentheti a jelen kutatás keretében kialakított és tesztelt tanulói kérdőív. Mindemellett javasolt hasonló mérőeszköz kialakítása az intézményvezetők, valamint az agrárszakképző intézményekben dolgozó pályaeorientációs munkatársak számára is.
- Az agrár munkaerő-hiány mérséklésének fontos eleme a szakképzésben résztvevők benntartására irányuló intézkedések és eszközrendszer kialakítása.

1. A felmérésben résztvevő tanulók jellemzői

Az Agrárminisztérium fenntartásában működő szakképző intézményekben végzett felmérés keretében **összesen 3603 diák töltötte ki a kérdőívet**, közülük 1591 diák a 9. évfolyamot, 1145 tanuló a 10. évfolyamot, 791 fő a 11. évfolyamot képviselte a vizsgálatban, 76 főről nem rendelkezünk információval.²

A válaszadók közül **legtöbbben (1633 fő) a mezőgazdasági ágazatban tanulnak**, ezt követték az élelmiszer ágazathoz kapcsolódó tanulmányokat folytató tanulók (766 fővel), illetve a kertészet és parképítés (312 fő), az agrár gépész (276 fő), valamint az erdészet és vadgazdálkodás (261 fő) tanulmányokat folytató diákok. A legkevesebben a földmérés ágazatot (79 fő) és a környezetvédelem (vízgazdálkodás) ágazatot (61 fő) képviselték. A megkérdezettek közül 153 diák egyéb, nem agrárszakmát tanul és 62 fő nem válaszolt erre a kérdésre. (1. táblázat).

1. táblázat: **A felmérésben részt vevő tanulók száma ágazatok szerint**

Ágazat	Tanulók száma, fő	Tanulók megoszlása, %
Mezőgazdaság	1633	45,3%
Élelmiszeripar	766	21,3%
Kertészet és parképítés	312	8,7%
Agrár gépész	276	7,7%
Erdészet és vadgazdálkodás	261	7,2%
Egyéb, nem agrárszakma	153	4,2%
Földmérés	79	2,2%
Környezetvédelem (-vízgazdálkodás)	61	1,7%
Nem válaszolt	62	1,7%
Összesen	3603	100,0%

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

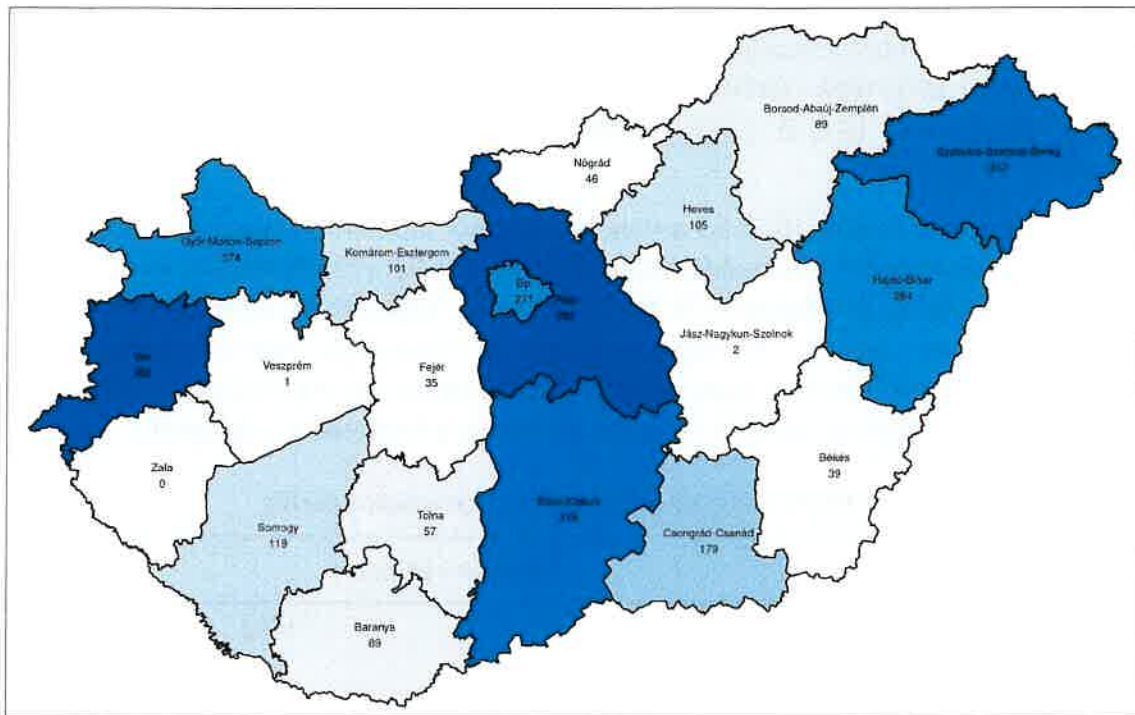
A válaszadók 46,8 százaléka technikumban tanul, 53,2 százaléka 3 éves szakképző iskolai képzésben vesz részt.

A területi jellemzők leírásához a válaszadók által megjelölt képzőintézmény címét vettük alapul. Az iskola kiválasztását 3034 diák tette meg a válaszadás során, 569 tanuló intézményéről nem rendelkezünk információval. Az eredmények szerint **a legtöbb válaszadó (360 fő) Vas megyei, illetve (352 fő) Pest megyei intézményben végzi a tanulmányait**, míg Bács-Kiskun megyében 312 diák, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 312 fő tanul.

Hajdú-Bihar megyében 284 válaszadó töltötte ki a kérdőívet, 274 fő pedig Győr-Moson-Sopron megyei intézményt képviselt. A két megyén kívül még budapesti (271 fő) agrárszakképző intézmények tanulói vettek részt a felmérésben 200 fő fölötti létszámmal, a többi megyéből 200 főnél kevesebb tanuló válaszolt a kérdésekre. Jász-Nagykun-Szolnok megyei iskolát mindössze 2, Veszprém megyeit pedig 1 diák jelölt meg, Zala megyében nincs az Agrárminisztérium fenntartása alatt működő szakképző intézmény (1. ábra).

² Az elemzésbe azokat a válaszadókat is bevontuk, akik nem válaszoltak teljeskörűen minden kérdésre.

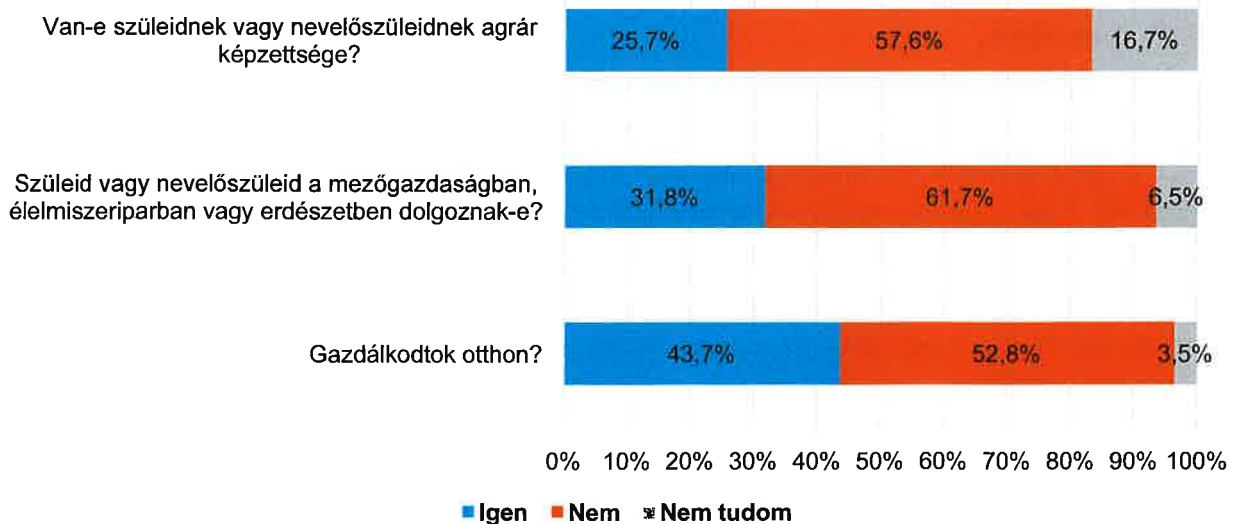
1. ábra: **A felmérésben részt vevő tanulók száma a feladatellátási hely megyéje szerint**

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Annak érdekében, hogy rálátást kapjunk a családi háttér pálya- és szakmaválasztást befolyásoló szerepére, rákérdeztünk a válaszadók szüleinek/nevelőszüleinek képzettségére és jelenlegi foglalkozására, illetve arra, hogy a család folytat-e otthon valamilyen mezőgazdasági tevékenységet.

2. ábra: **A felmérésben részt vevő tanulók megoszlása agrárgazdasági érintettség szerint, %**

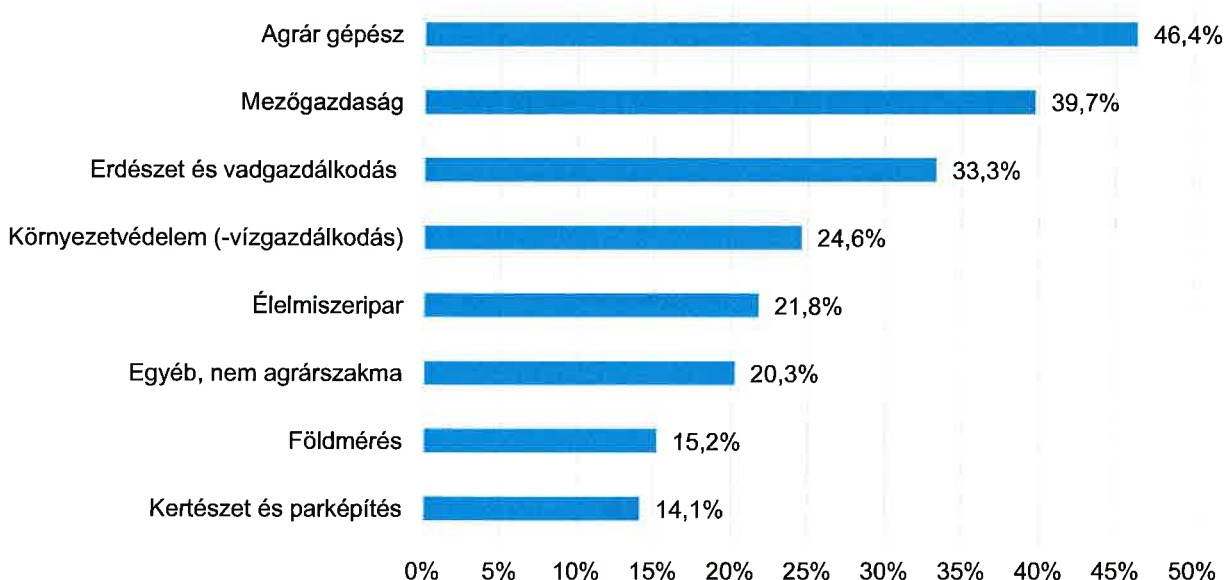
Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A felmérésben részt vevő **tanulók 25,7 százaléka nyilatkozott úgy, hogy a szülei vagy nevelőszülei agrárképzettséggel rendelkeznek**, de emellett meglehetősen magas, 16,7 százalék volt azok aránya is, akiknek nem volt információjuk szüleik pontos végzettségéről. Magabiztosabb volt a tudás a szülők jelenlegi foglalkozását illetően, ebben az esetben már csupán a válaszadók 6,5 százaléka nem tudott választ adni a kérdésre.

A felmérésben részt vevő **tanulók 31,8 százaléka esetében az egyik vagy mindkét szülő jelenleg a mezőgazdaság, az élelmiszeripar vagy az erdészet területén dolgozik**. A tanulók 43,7 százalékának családja folytat valamilyen mezőgazdasági tevékenységet otthon, azaz a gyerekek nagy részének közvetlen tapasztalatai vannak a mezőgazdasággal kapcsolatban (2. ábra).

Az agrár gépész, a mezőgazdasági vagy az erdészet és vadgazdálkodási ágazatokban tanuló diákok között nagyobb azoknak az aránya (33-46 százalék), akiknek szülei szintén az ágazatban dolgoznak, mint a környezetvédelem (-vízgazdálkodás), élelmiszeripari, földmérés vagy kertészet és parképítés ágazatokban tanuló körében. Az egyéb, nem agrárszakmában tanuló diákok ötödének dolgoznak a szülei valamilyen agrár ágazatban (3. ábra).

3. ábra: Azon tanulók aránya, akiknek szülei az élelmiszer-gazdasági ágazatban dolgoznak, a tanult ágazatok szerint, %

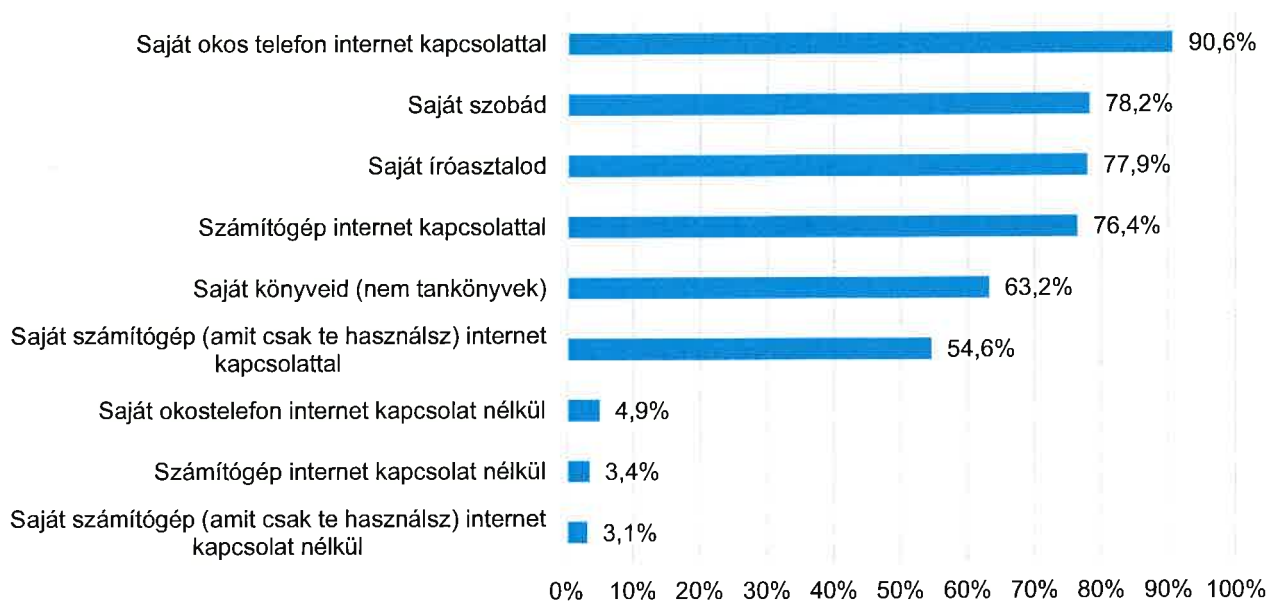

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A tanulók szociodemográfiai háttérének feltárásánál – a GDPR-szabályokra tekintettel – néhány olyan vagyontárgy meglétére kérdeztünk rá, amelyek rálátást engednek a felmérésben részt vevő tanulók helyzetére. A 4. ábra adatai arra engednek következtetni, hogy **a felmérésben részt vevő tanulók túlnyomó része kedvező gazdasági háttérrel rendelkezik**.

A tanulók több mint 90 százaléka rendelkezik internetkapcsolattal ellátott okostelefonnal, de az internethez kapcsolt számítógép is a diákok 76,4 százalékának otthonában megtalálható. A saját szobát birtoklók aránya az előbbinél magasabb, 78,2 százalék, saját íróasztallal pedig a válaszadók 77,9 százaléka rendelkezik a felmérés alapján. Saját könyvei a válaszadók 63,2 százalékának vannak, ami a fent leírtak viszonylatában inkább a könyvek jelentőségének csökkenését jelzi, mint a gazdasági státusz szintjét. Saját, internetkapcsolattal ellátott számítógépe a tanulók több mint felének van (54,6 százalék) (4. ábra).

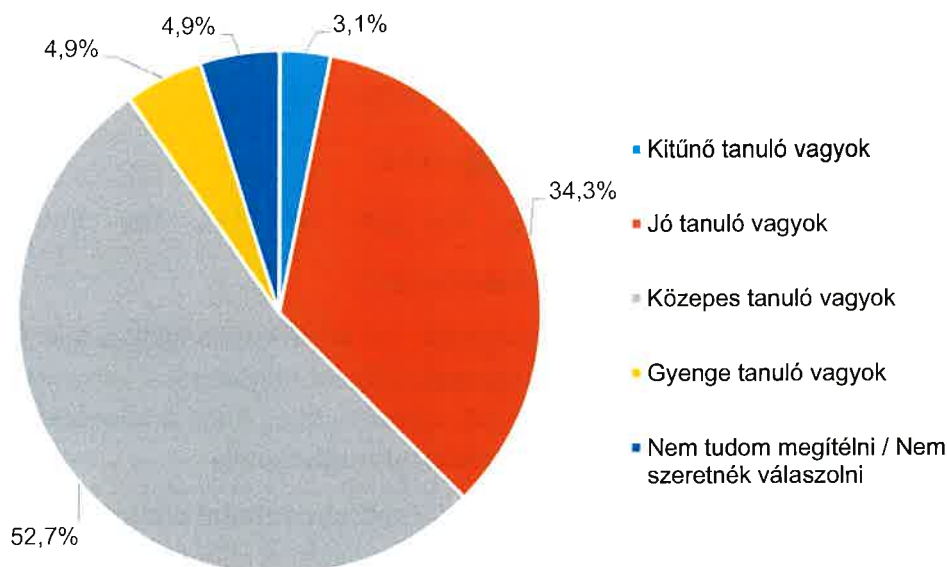
4. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók birtokában/otthonában megtalálható vagyontárgyak jelöléseinek gyakorisága, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Az iskolai teljesítményt kifejező tanulmányi eredményt tekintve a válaszadó tanulók többsége (52,7 százalék) közepes, harmada (37,5 százalék) jó vagy kitűnő tanulóként értékeli magát. Az iskolai lemorzsolódás szempontjából jelzésértékű, hogy az agrárszakképzésben részt vevő válaszadó tanulók 4,9 százaléka iskolai teljesítményét kifejezetten gyengének ítéli, ugyanennyi pedig ezt nem tudja megítélni, vagy erről nem kívánt nyilatkozni (5. ábra).

5. ábra: A saját tanulmányi eredmény megítélése a válaszadó tanulók körében, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Iskolai teljesítményüket a környezetvédelem (vízgyógyítás) ágazat tanulói értékelték legjobbnak, közülük több mint 54 százalék ítélte magát kitűnő vagy jó tanulónak, bár nem mutatkozott lényeges különbség az ágazatok között abban, hogy milyen tanulónak látják magukat. Hozzá kell tennünk, hogy az eredmények értékelésénél a 9. évfolyamos tanulók vélhetően nem a szakképzésben elért teljesítményüket, mint inkább az általános iskolai eredményeiket vették alapul, hiszen a kérdezés időpontjában mindössze néhány hónapot töltöttek el a szakképző intézményükben és nem rendelkeztek lezárt félévvel.

2. Az iskolaválasztás szempontjai

A tanulói felmérés egyik kulcskérdése volt, hogy az agrárszakképzésbe belépő tanulók az iskola- és szakmaválasztásnál milyen szempontokat, tényezőket mérlegelnek. A kérdésre adott válaszok meglepő tudatosságról tanúskodnak: **a válaszadók többsége (78,4 százalék) személyes érdeklődése alapján választott középiskolát, emellett az iskola elvégzése utáni elhelyezkedési lehetőségek (45,4 százalék), valamint a képességek (34,6 százalék) határozták meg leginkább az iskolaválasztással kapcsolatos döntéshozást.** A pályaválasztási döntésekben emellett markáns szempontként jelenik meg (a válaszok 19,9 százalékát érintően) a szülők, hozzátartozók, illetve a kortárs csoportok (osztálytársak, barátok) szakmaválasztást befolyásoló szerepe, illetve, hogy a középiskola a lakóhely közelében helyezkedjen el (19,9 százalék). Ez utóbbi megjelenik az állandó lakóhely és az iskola távolságára adott válaszokban is, a válaszadók 58,9 százalékánál ez a távolság kevesebb, mint 30 km, és csak 4,5 százalékuknál nagyobb, mint 100 km. Így a bejárósok aránya is nagy (71,1 százalék), több, mint kétszerese a kollégiumban lakóknak (28,9 százalék).

Miközben a tanulók csaknem 44 százalékának családja folytat valamilyen mezőgazdasági tevékenységet otthon, **10 százalék alatt maradt azok aránya, akiket szülei példája sarkalt mezőgazdasági szakma választására** (6. ábra).

6. ábra: **A középiskola-választás szempontjai a válaszadó tanulók körében, említések aránya, %**

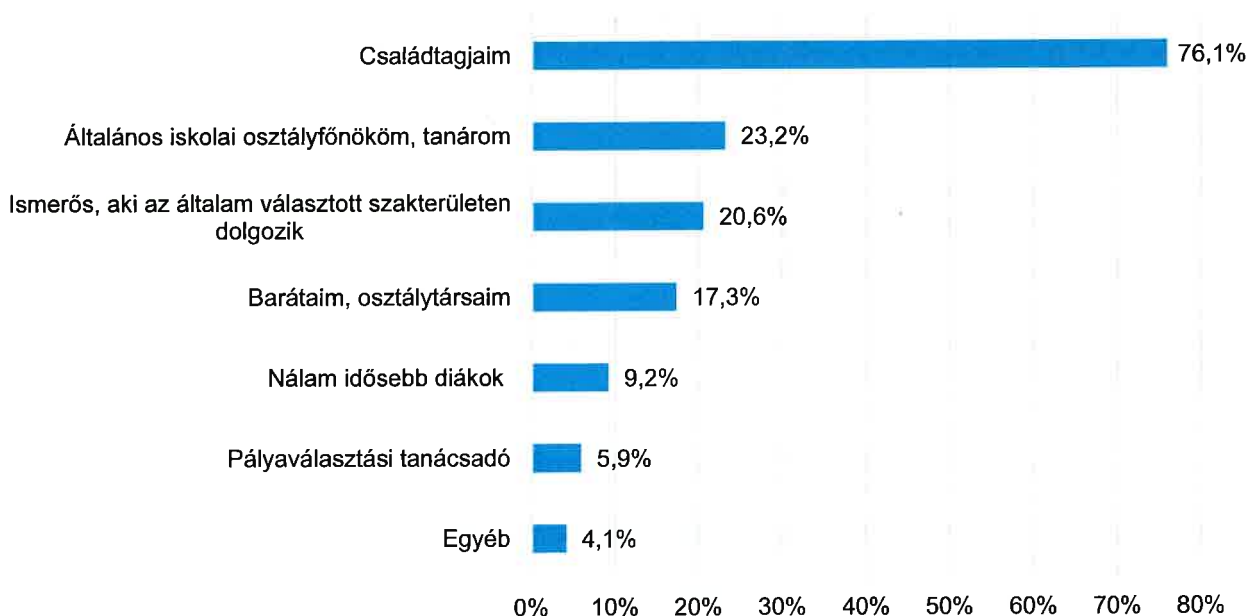

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Az iskolaválasztást befolyásoló tényezők fontossága a tanult szakma szerint eltérő. **A személyes érdeklődés az erdészet és vadgazdálkodás, illetve a mezőgazdaság ágazatokban tanulók körében a legmeghatározóbb**, 83,9 és 81,9 százalékuk jelölte meg ezt a választ. Az iskola befejezése utáni jó munkalehetőség reménye leginkább a földmérési szakmákat (78,5 százalék), legkevésbé a mezőgazdasági szakmákat (42,4 százalék) tanulókat motiválta az iskolaválasztásban.

Az iskolaválasztással kapcsolatos döntéshozásban ugyanakkor láthatóan kiemelkedő jelentőségű a közvetlen családtagok támogató szerepe. A válaszadó tanulók több, mint **háromnegyede** (76,1 százalék) nyilatkozott úgy, hogy a **középiskola-választás során szülei, családtagjai segítségére támaszkodott.** Meglepő ugyanakkor, hogy a tanulók általános iskolai karrierútját végigkísérő osztályfőnök, illetve más általános iskolai pedagógus szerepe nem meghatározó a pályaválasztásban: a tanulók mindössze 23,2 százaléka jelölte meg valamely általános iskolai tanárát a középiskola-választást segítő személyként. A kortárs kapcsolatok szerepe szintén kisebb jelentőségű (17,3 százalék), és meglepően alacsony (5,9 százalék) a pályaválasztást professzionálisan támogatni hivatott tanácsadók pálya- és szakmaválasztást befolyásoló szerepe is (7. ábra). Az „Egyéb”, kategóriában megadott 150 szabadszavas válasz közül 83 diák jelezte, hogy saját döntése alapján választotta az adott iskolát.

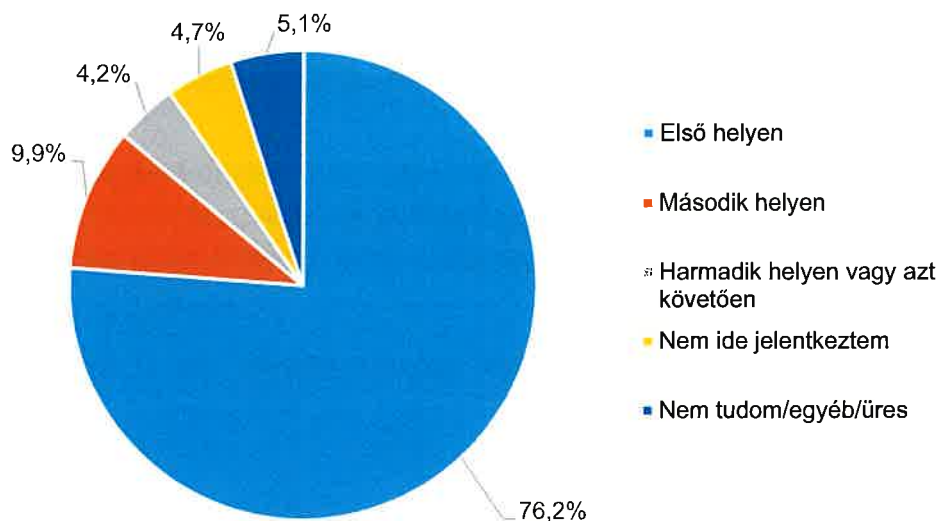
7. ábra: **Személyes kapcsolatok szerepe a középiskola-választásban a válaszadó tanulók körében, említések aránya, %**

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A korábban más vonatkozásban már említett tanulói tudatosságra utal, hogy az agrárszakképzésben részt vevő **válaszadók döntő többsége (76,2 százalék) a középiskola-választás során jelenlegi iskoláját jelölte meg első helyen.** A jelenlegi iskolát másodikként megjelölő tanulók aránya 9,9 százalék, és együttesen további 8,9 százalékot tesz ki azok aránya, akik az iskolát csak harmadikként jelölték meg, vagy egyáltalán nem az adott intézménybe, szakmára készültek (8. ábra).

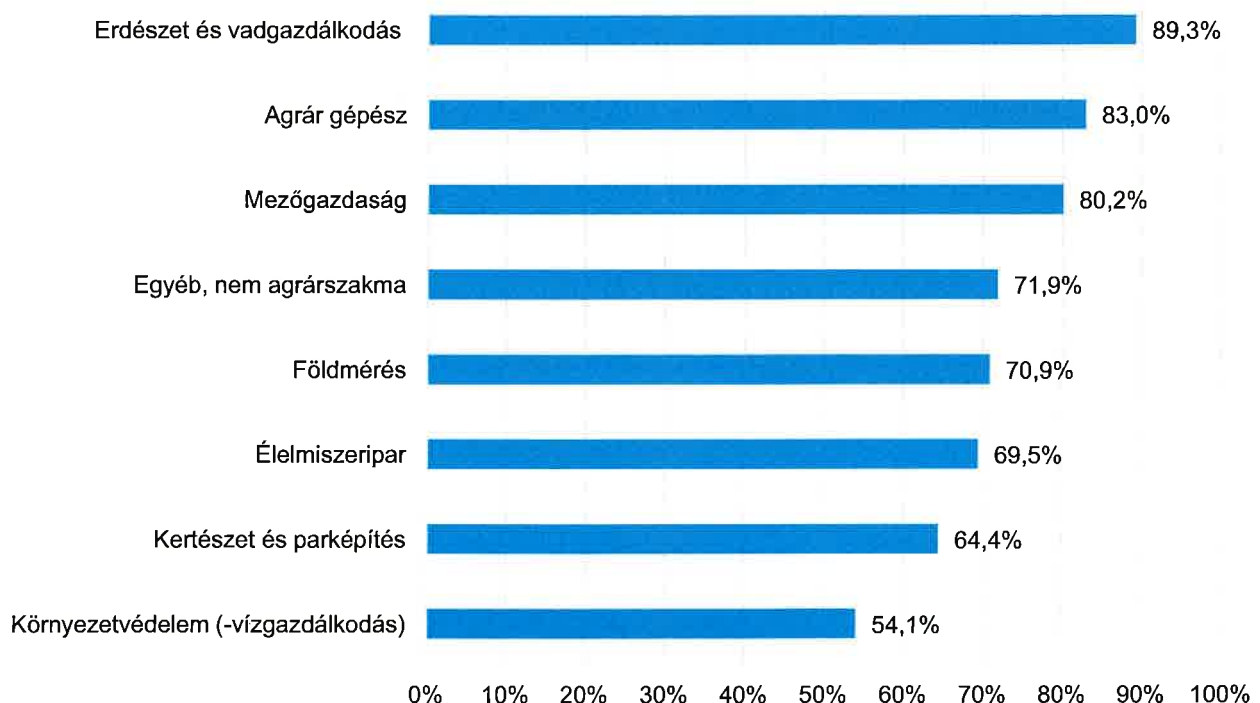
8. ábra: **A jelenlegi középiskola megjelölése az iskolai jelentkezésnél a válaszadó tanulók körében, %**

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A tanult ágazatok közül **az erdészet és vadgazdálkodás, valamint az agrár gépész ágazatokban tanulók a legtudatosabbak az iskolaválasztásban**, hiszen az erdészeti képzésben lévők 89,3 százaléka, az agrár gépész ágazatban tanulók 83,0 százaléka első helyen jelölte meg iskoláját. Velük szemben a környezetvédelem (-vízgazdálkodás) ágazatra jelentkezőknek csak 54,1 százaléka jelentkezett első helyen az adott iskolába (9. ábra).

9. ábra: **Az iskolába történő jelentkezés során az iskolát az első helyen megjelölő tanulók aránya képzési szakterületenként, %**

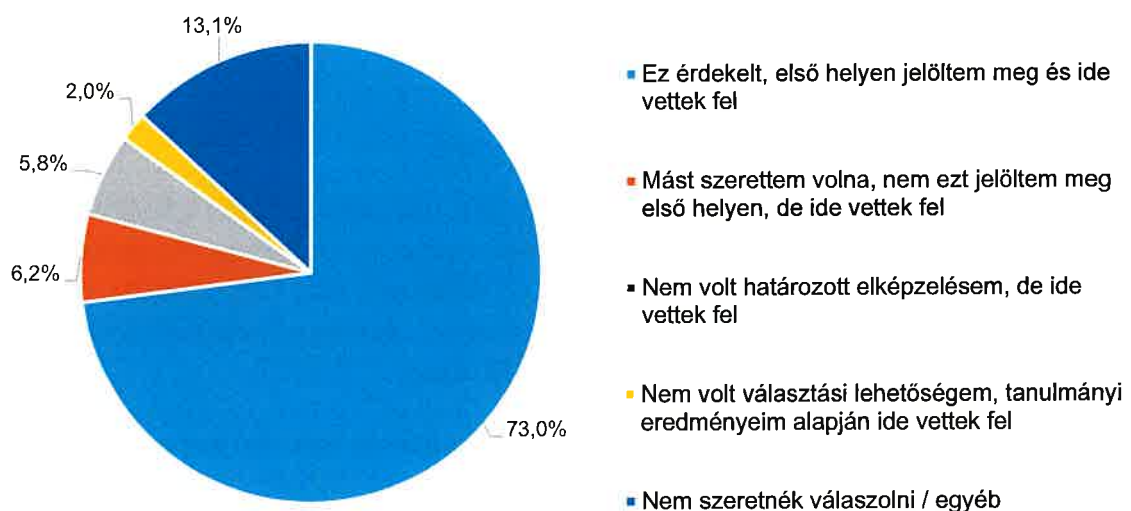

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A szakmaválasztás tudatosságára utal az is, hogy a felmérés keretében választ adó tanulók döntő többsége (73,0 százalék) technikai/szakképző iskolai tanulmányai megkezdésének okaként az adott szakma iránti érdeklődést jelölte meg. A lemorzsolódók potenciális célcsoportját jelenthetik azok a tanulók (válaszadók 6,2 százaléka), akik más szakmát vagy más középfokú intézményt céloztak meg a középiskolai jelentkezés során, de végül a felmért agrárszakképző intézmények valamelyikébe nyertek felvételt.

A tanulók 7,8 százaléka esetében célzottabb, személyre szabottabb pályaorientáció iránti igény mutatkozik, a tanulók érintett csoportja ugyanis úgy lépett be az agrárszakképzésbe, hogy nem volt határozott elképzelése a pálya- és szakmaválasztásról, illetve az iskolaválasztásnál úgy érzékelte, hogy nincs választási lehetősége (10. ábra).

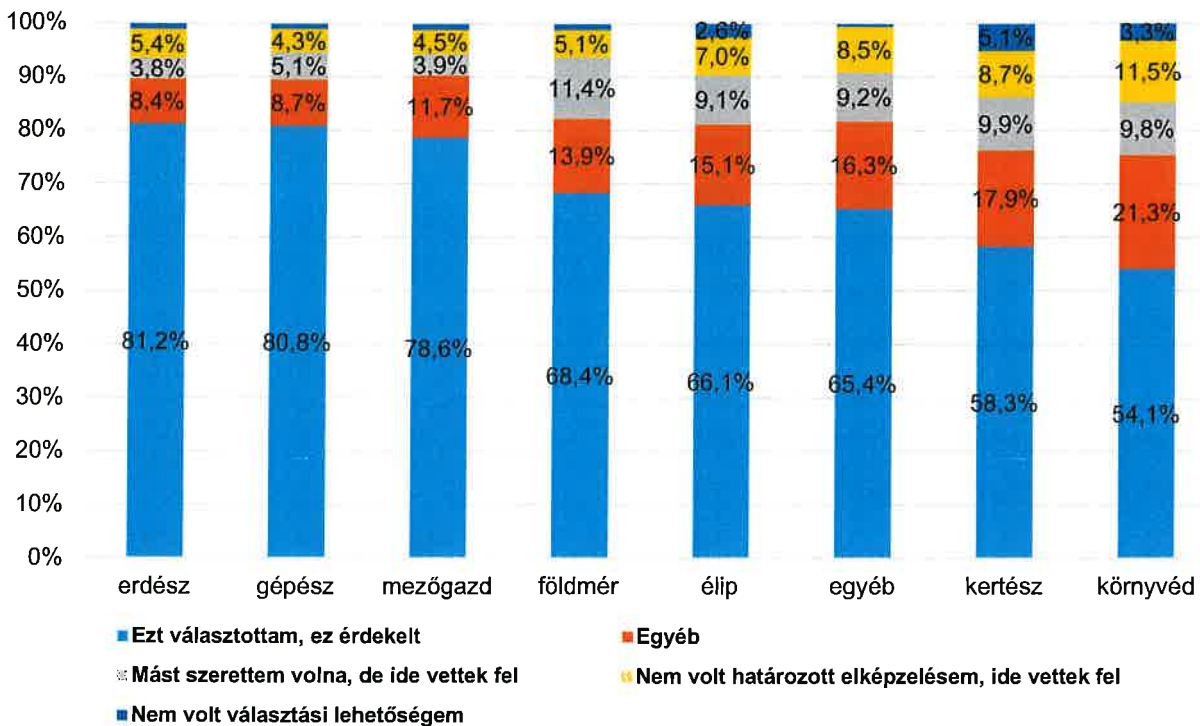
10. ábra: **A technikai/szakképző iskolai tanulmányok megkezdésének oka a válaszadó tanulók körében, %**

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A pályaorientációs tudatosság az erdészeti és vadgazdálkodás és az agrár gépész képzésekre járó tanulók körében a legerősebb, hiszen a „*Miért éppen ebben az iskolában kezdted meg a középfokú tanulmányaidat?*” kérdésre az erdész szakon tanulók 81,2 a gépész szakokon tanulók 80,8 százaléka az „*ezt választottam, ez érdekelt*” választ adta. A környezetvédelem (vízgazdálkodás) képzésre járóknál ennek a válasznak az aránya csupán 54,1 százalék, miközben kiderül, hogy ezen szakokra járók 11,5 százalékának nem volt határozott elképzelése, ide vették fel. A pályaválasztást illetően legkevésbé határozott elképzeléssel a környezetvédelmi és a földmérési szakon tanulók rendelkeznek (11. ábra).

11. ábra: A technikai/szakképző iskolai tanulmányok megkezdésének oka a válaszadó tanulók körében, a válaszok megoszlása tanult szakmák szerint, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

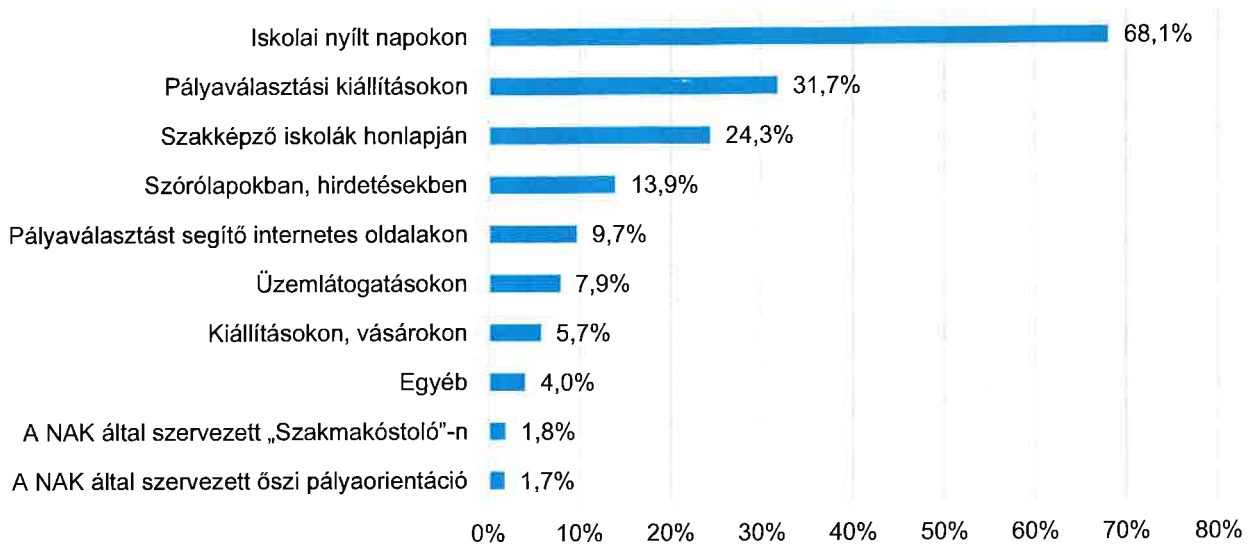
3. A pályaeorientációs eszközök szerepe

A vizsgálat során kiemelt hangsúlyt fektettünk a pályaeorientációs eszközök szakmaválasztást befolyásoló szerepének azonosítására.

A válaszadó tanulók kilencféle középiskola-választást befolyásoló eszközt, illetve programot jelölhettek meg, illetve „egyéb” tényezőket is megadhattak. A felsorolt lehetőségek közül **kiemelkedő jelentőséggel az iskolai nyílt napok bírnak, a tanulók 68,1 százaléka számára ez bizonyult a szakmaválasztásban a legnagyobb jelentőségűnek.** A válaszadók 31,7 százaléka említette, hogy a pályaválasztási kiállítások segítették a választásban, 24,3 százalékuk pedig a középiskolák honlapjain között információkra támaszkodott a pályaválasztás során.

A szórólapok, a pályaválasztást segítő honlapok, illetve az üzemlátogatások ugyanakkor a felmérés eredményei szerint csak mérsékelt jelentőséggel bírnak a pályaeorientációban (13,9 és 9,7 illetve 7,9 százalék), hasonlóan az olyan országos szakmai kiállításokhoz, rendezvényekhez (5,7 százalék), mint az Országos Mezőgazdasági és Élelmiszeripari kiállítás vagy a zömmel megyei szintű, illetve nagyobb városokra korlátozódó Farmer Expók, gazdarendezvények (12. ábra). A Nemzeti Agrárkamara által szervezett „Szakmakóstoló” pályaeorientációs héten és a Nemzeti Agrárkamara által szervezett őszi pályaeorientációs programon a válaszadóknak csupán az 1,8 illetve 1,7 százaléka kapta a leghasznosabb segítséget a középiskola kiválasztásához.

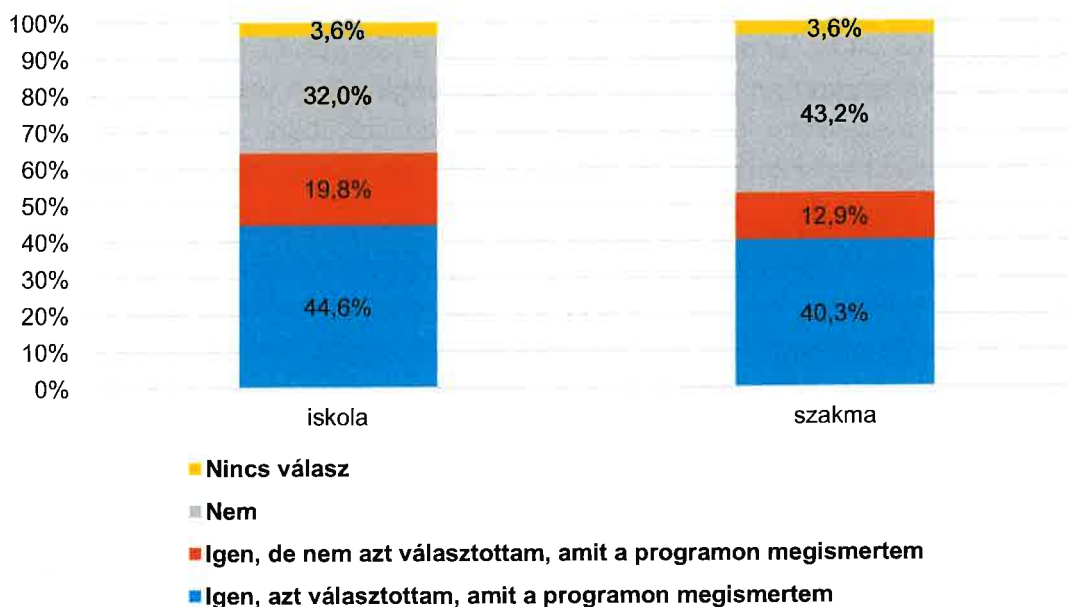
12. ábra: **A jelenlegi középiskola kiválasztását segítő pályaeorientációs programok, eszközök szerepe a válaszadó tanulók körében, említések aránya %**

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2019)

A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) által szervezett **„Szakmakóstoló” pályaeorientációs hét megnevezésű nyári programon a válaszadók 8,5 százaléka vett részt**, ugyanakkor csaknem 18 százalékuk nem tudja beazonosítani a rendezvényt, így a részvételre vonatkozó kérdést nem tudta megválaszolni. **Akik azonban részt vettek a rendszervényen, azok iskola-, illetve szakmaválasztását egyértelműen befolyásolták a programon szerzett élmények, tapasztalatok.** Az iskolaválasztást a résztvevők 64,4 százalékánál, míg a szakmaválasztást 53,1 százalékánál befolyásolta a rendezvényen való részvétel (13. ábra).

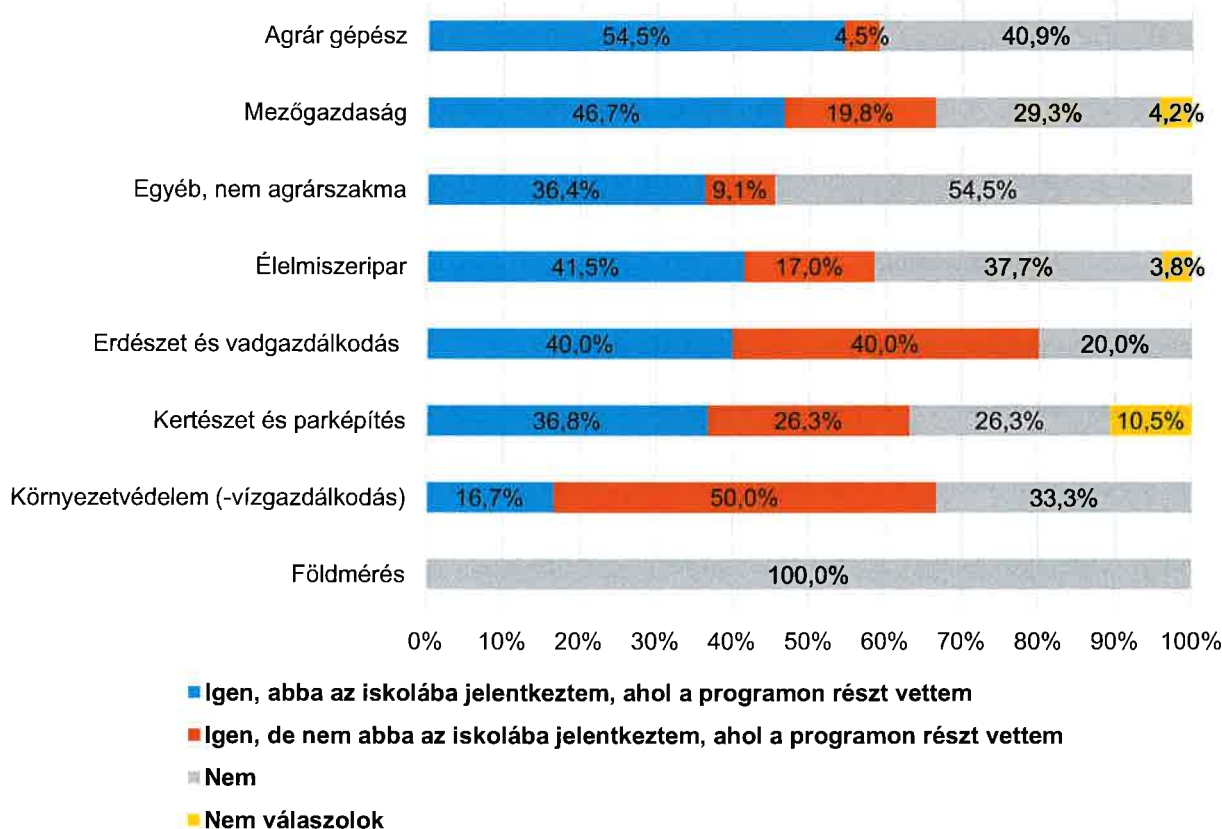
13. ábra: **A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) által szervezett „Szakmakóstoló” pályaeorientációs héten szerzett élmények, tapasztalatok befolyásolták az iskola/szakmaválasztásod? A válaszok megoszlása, %**

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A válaszok megoszlása jelentős eltérést mutat ágazatonként. Az **agrár gépész és mezőgazdaság ágazatokban tanulók válaszolták a legnagyobb arányban (54,5, illetve 46,7 százalék), hogy befolyásolta a programon való részvételük az iskolaválasztást**, és abba az iskolába jelentkeztek, ahol a programon részt vettek. Ugyanez az arány a környezetvédelem (vízgazdálkodás) ágazatban a legalacsonyabb, mindössze 16,7 százalék. A földmérés ágazatban tanulók csak ketten vettek részt a programon, iskolaválasztásukat nem befolyásolta a részvétel (14. ábra).

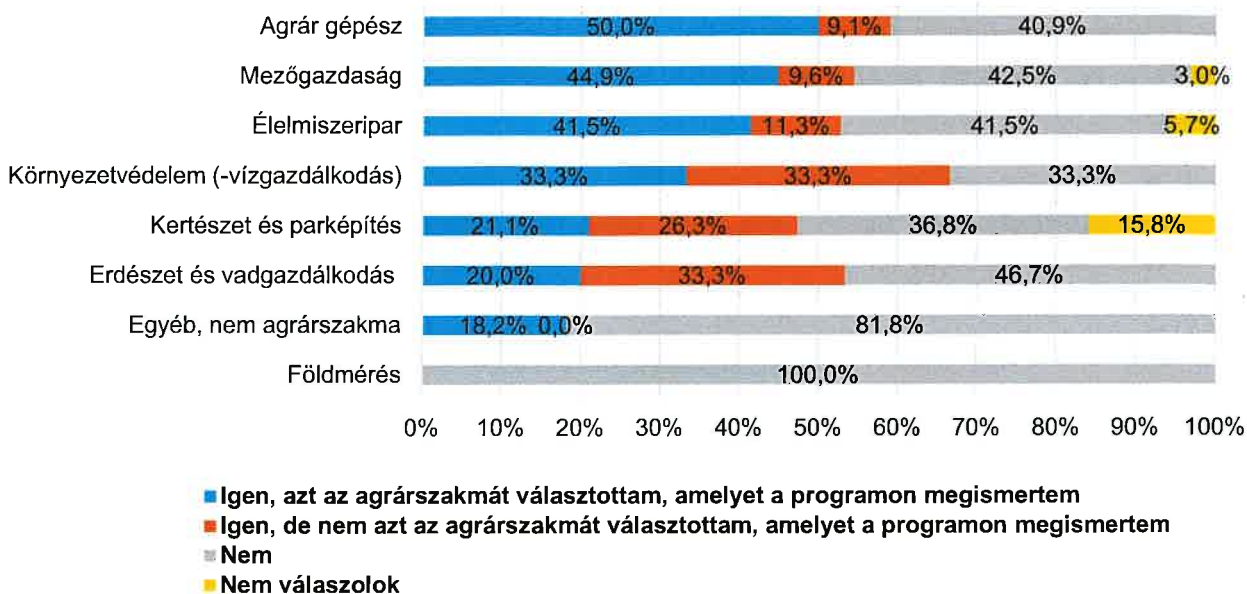
14. ábra: A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) által szervezett „Szakmakóstoló” pályaeorientációs héten szerzett élmények, tapasztalatok befolyásolták az iskolaválasztásod? A válaszok megoszlása ágazatok szerint, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A szakmaválasztásra vonatkozó kérdésre adott válaszok hasonlóan alakultak az iskolaválasztásra vonatkozó kérdésre adott válaszokhoz. Az agrár gépész és a mezőgazdaság ágazatokban tanulók választották arányaiban a legtöbben a program hatására azt a szakmát, amit a rendezvényen megismertek (50, illetve 44,9 százalék), de a környezetvédelem (-vízgazdálkodás) ágazathoz tartozó szakmákat is a résztvevők harmada választotta a program hatására (15. ábra).

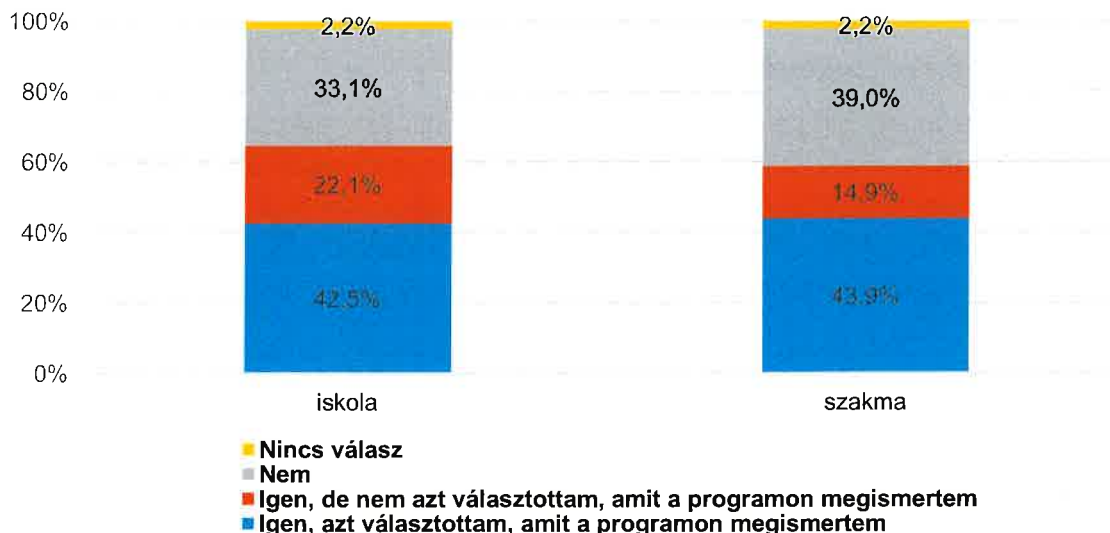
15. ábra: A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) által szervezett „Szakmakóstoló” pályaeorientációs héten szerzett élmények, tapasztalatok befolyásolták az szakmaválasztásod? A válaszok megoszlása ágazatok szerint, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) által szervezett őszi pályaeorientációs programon a megkérdezettek 10 százaléka vett részt, ugyanakkor 20 százaléka a válaszadóknak nem tudta eldönteni, hogy részt vett-e a rendezvényen. Akik viszont biztosan tudják, hogy részt vettek az érintett rendezvényen, azokra hasonló hatást gyakorolt a program, mint a „szakmakóstoló” rendezvény. A résztvevők 64,6 százaléka válaszolt igennel arra a kérdésre, hogy befolyásolták-e az ott szerzett élmények, tapasztalatok az iskolaválasztását, és 58,8 százalékuk arra, hogy befolyásolta-e a szakmaválasztását a rendezvény (16. ábra).

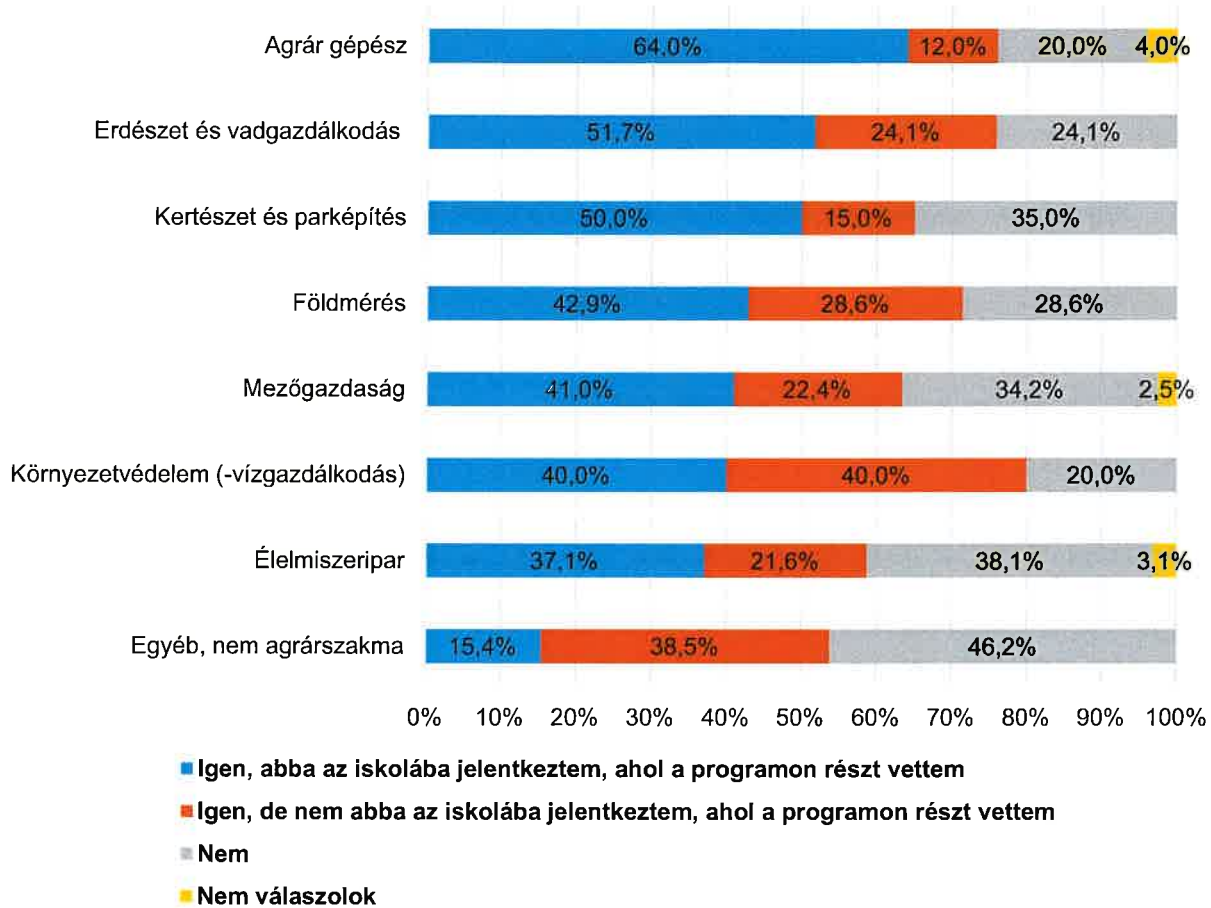
16. ábra: A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) által szervezett őszi pályaeorientációs programon szerzett élmények, tapasztalatok befolyásolták az iskola/szakmaválasztásod? A válaszok megoszlása, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Az ágazati bontásból az is látható, hogy az **agrár gépész, az erdészet és vadgazdálkodás, illetve a kertészet és parképítés ágazatokban tanuló diákok választották legnagyobb arányban (több, mint 50 százalék) azt az iskolát, ahol a programon részt vettek.** Összességében azonban a környezetvédelem (-vízgazdálkodás) ágazatot választó diákokat befolyásolta leginkább az őszi pályaeorientáció, 40 százalékuk abba az iskolába ment, ahol a programon volt (17.ábra).

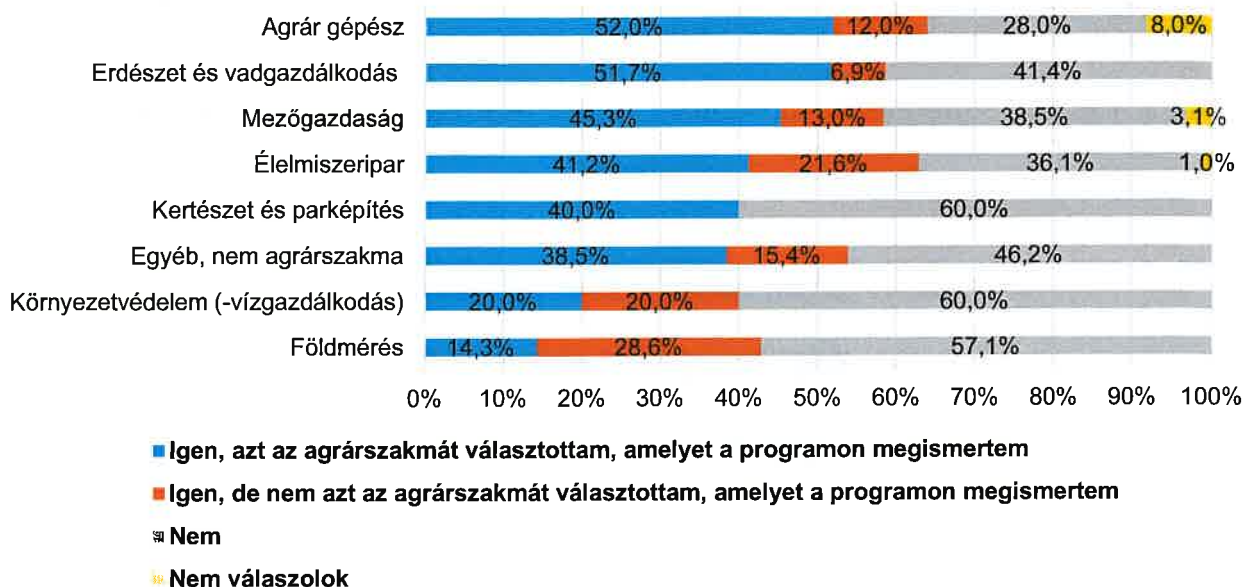
17. ábra: A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) által szervezett őszi pályaeorientációs programon szerzett élmények, tapasztalatok befolyásolták az iskolaválasztásod? A válaszok megoszlása ágazatok szerint, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Szakmaválasztás tekintetében is az agrár gépész, az erdészeti és a mezőgazdasági ágazatokban tanulók választották a legnagyobb arányban, hogy befolyásolta őket a program, és azt a szakmát választották, amelyet a programon megismertek. Legkevésbé a kertészet és parképítés és a környezetvédelem (-vízgazdálkodás) ágazatban tanulókat befolyásolta a szakmaválasztásban az őszi pályaeorientáció. A kertészek között nem volt olyan, aki másik agrárszakmát választott volna a program hatására (18.ábra).

18. ábra: A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara (NAK) által szervezett őszi pályorientációs programon szerzett élmények, tapasztalatok befolyásolták az szakmaválasztásod?
A válaszok megoszlása ágazatok szerint, %

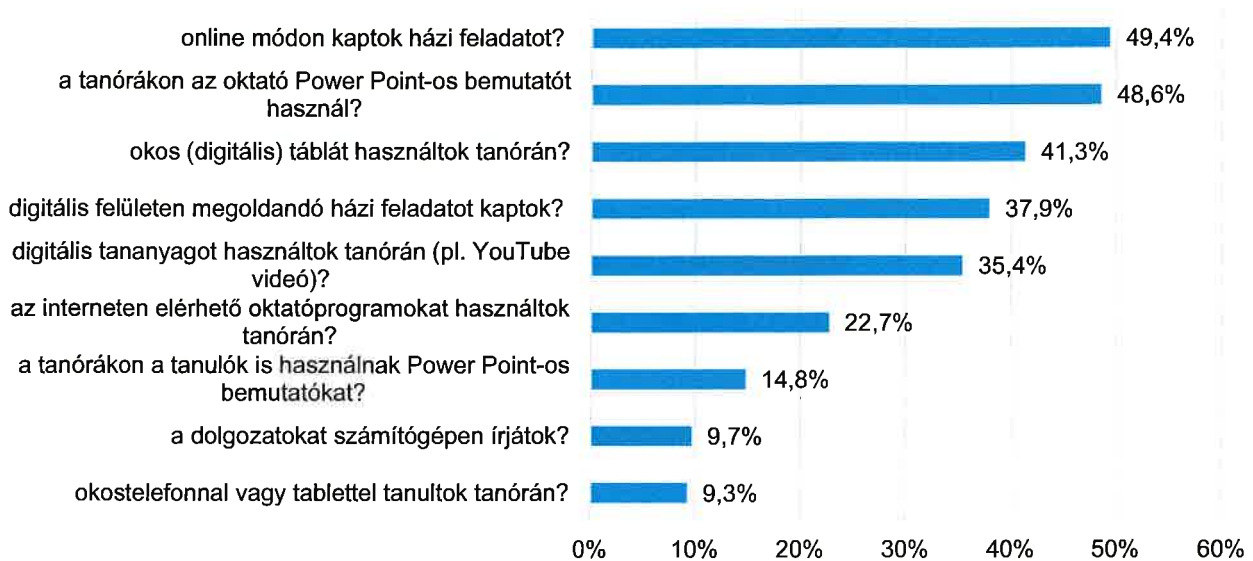
Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

4. Digitális kompetenciák és eszközhasználat

A digitális kompetenciát és eszközhasználatot három kérdéskör mentén vizsgáltuk a felmérés során. Felmértük, hogy a tanórák keretében mennyire jellemző a hétköznapi infokommunikációs eszközök használata. Emellett arra kerestük a választ, hogy melyek azok a tantárgyak, ahol az ismeretátadás digitális eszközökkel történik. Végül az agráriumot érintő digitalizációval kapcsolatos fogalmak ismertségét tártuk fel a válaszadó diákok körében.

Előljáróban fontos megemlíteni, hogy a **felmérésben részt vevő diákok saját infokommunikációs eszközökkel való ellátottsága kifejezetten jónak mondható**, 90,6 százalékuk rendelkezik internetkapcsolattal ellátott okostelefonnal, de a világhálózhoz kapcsolt számítógép is megtalálható a diákok 76,4 százalékának otthonában, azaz nem idegen számukra a digitális világ.

19. ábra: **Mennyire jellemző, hogy a jelenlegi iskolában...” kérdésre a „gyakran előfordul” válaszok gyakorisága, %**

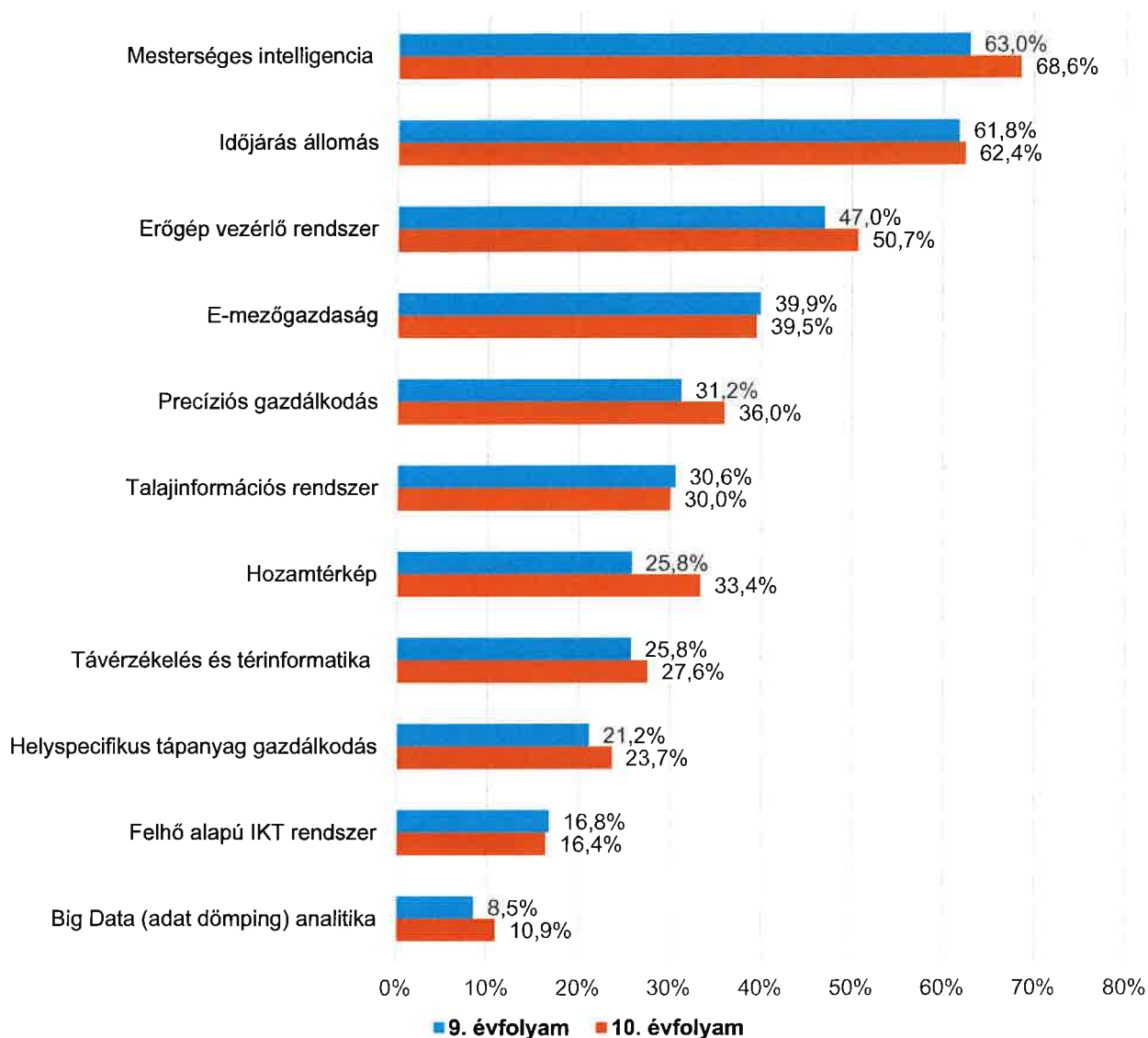
Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Az általános infokommunikációs eszközöket tekintve azt találtuk, hogy a **legegyszerűbb módszerek (PowerPoint bemutató) alkalmazása sem elterjedt a szakképzésben**, a diákok kevesebb mint fele nyilatkozott úgy, hogy a tanáraik gyakran tartanak ennek segítségével órákat, emellett a digitális táblákkal való felszereltség is alacsony arányú az iskolákban (41,3 százalék). A digitális tananyagok rendszeres alkalmazását is kevés tanuló tapasztalja (35,4 százalék), ahogy az interneten elérhető oktatóprogramokat is csak a megkérdezettek 22,7 százaléka használja tanórán. Bár online módon 49,4 százalékuk kap házi feladatot, digitális felületen csak 37,9 százalékuknak kell megoldania azt (19. ábra).

A szakképző iskolák technológiai felszereltségében tapasztalt hiányosságok ellenére a 9. osztályos tanulók körében sem ismeretlen fogalmak a mezőgazdaságban használatos digitális technológiák, ugyanakkor az is látható, hogy a 10. osztályosok között minden esetben népesebb azoknak a diákoknak a csoportja, akik ismerik a felsorolt technológiákat. **A legismertebbek a mesterséges intelligencia** (a 9. osztályosok 63,0 százaléka, a 10. osztályosok 68,6 százaléka állítja, hogy tudja, hogy mit jelent) **és az időjárás állomás** (61,8 és 62,4 százalék) **fogalmi** voltak.

Az ágazatspecifikus technológiák többsége is ismert a tanulók legalább harmadának körében, meglepő ugyanakkor, hogy a mindennapi szóhasználatban gyakrabban megforduló fogalmak, mint a Big Data analitika vagy a felhőalapú IKT rendszerek kapcsán rendelkezik a legkevesebb diák tudással (20. ábra).

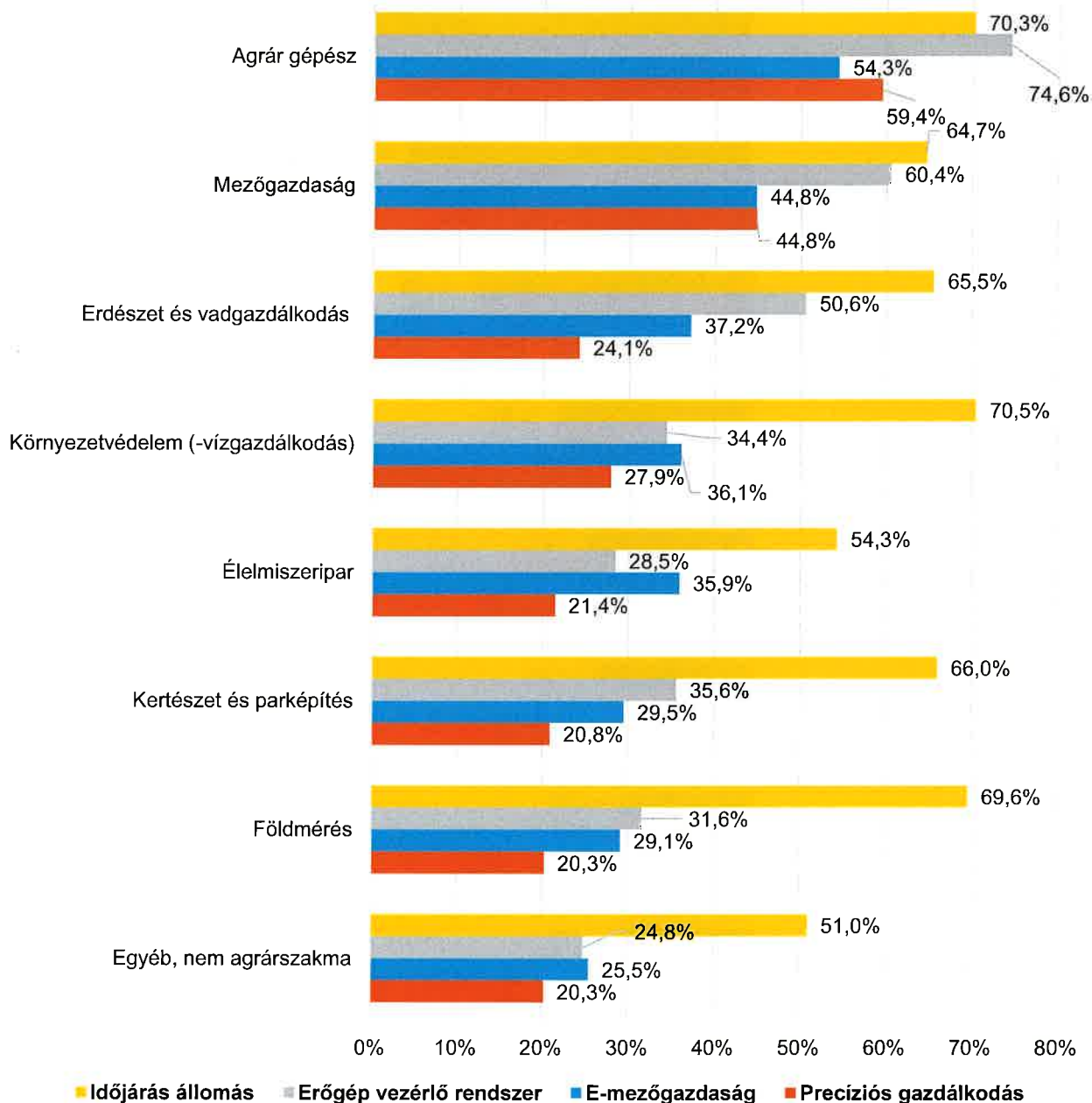
20. ábra: „Hallottál-e már a következő fogalmakról?” kérdésre „Igen és tudom mit jelent” választ adók aránya, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Az ágazatok között jelentős a különbség az erőgép vezérlő rendszer, az e-mezőgazdaság és a precíziós gazdaság ismeretének tekintetében. Az agrár gépész és a mezőgazdaság ágazatokban hallottak ezekről a legtöbben, míg a kertészet és parképítés, földmérés és egyéb, nem agrárszakma tanulói közül a legkevesebben. Az erőgép vezérlő rendszer tekintetében még kiemelkedő az erdészeti és vadgazdálkodás ágazatban tanulók ismerete. Az időjárás állomás fogalmának ismerete sokkal egységesebb az ágazatok között, 70,5 százalék és 64,7 százalék között van a környezetvédelem, agrár gépész, földmérés, kertészet, erdészeti és mezőgazdaság ágazatokban. Az élelmiszeripari ágazatban, és az egyéb, nem agrár szakmát tanulók közül hallottak erről kevesebben, 54,3, illetve 51 százalék (21.ábra).

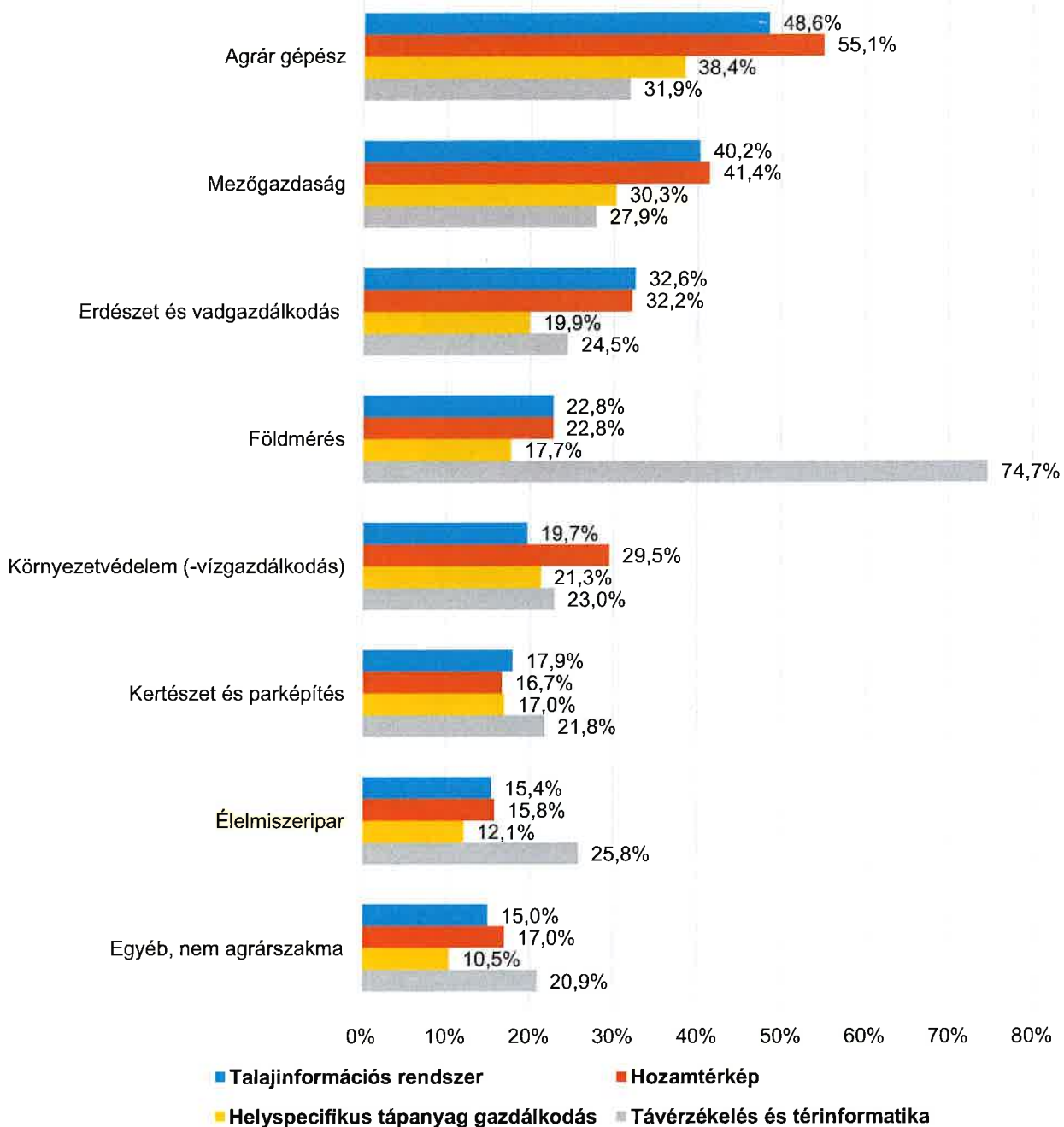
21. ábra: **Hallottál-e már az erőgép vezérlő rendszerről / e-mezőgazdaságról / precíziós gazdálkodásról / időjárás állomásról?** kérdésre „Igen és tudom mit jelent” választ adók aránya ágazati bontásban, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Jelentős különbségek mutatkoznak a talajinformációs rendszerre, hozamtérképre, helyspecifikus tápanyag gazdálkodásra és távérzékelés és térinformatikára vonatkozó kérdések esetén. Az agrár gépész és mezőgazdaság ágazatok tanulói közül rendelkeznek a legtöbben az említett fogalmakkal kapcsolatos tudással, míg az élelmiszeriparban és az egyéb, nem agrár szakmában tanulók a legkevesebben. A földmérés ágazat a legtöbb vonatkozásban középen helyezkedik el, azonban az ezen a területen tanulók közül ismerik a legtöbben (74,7 százalék) a távérzékelés és térinformatika fogalmát (22.ábra).

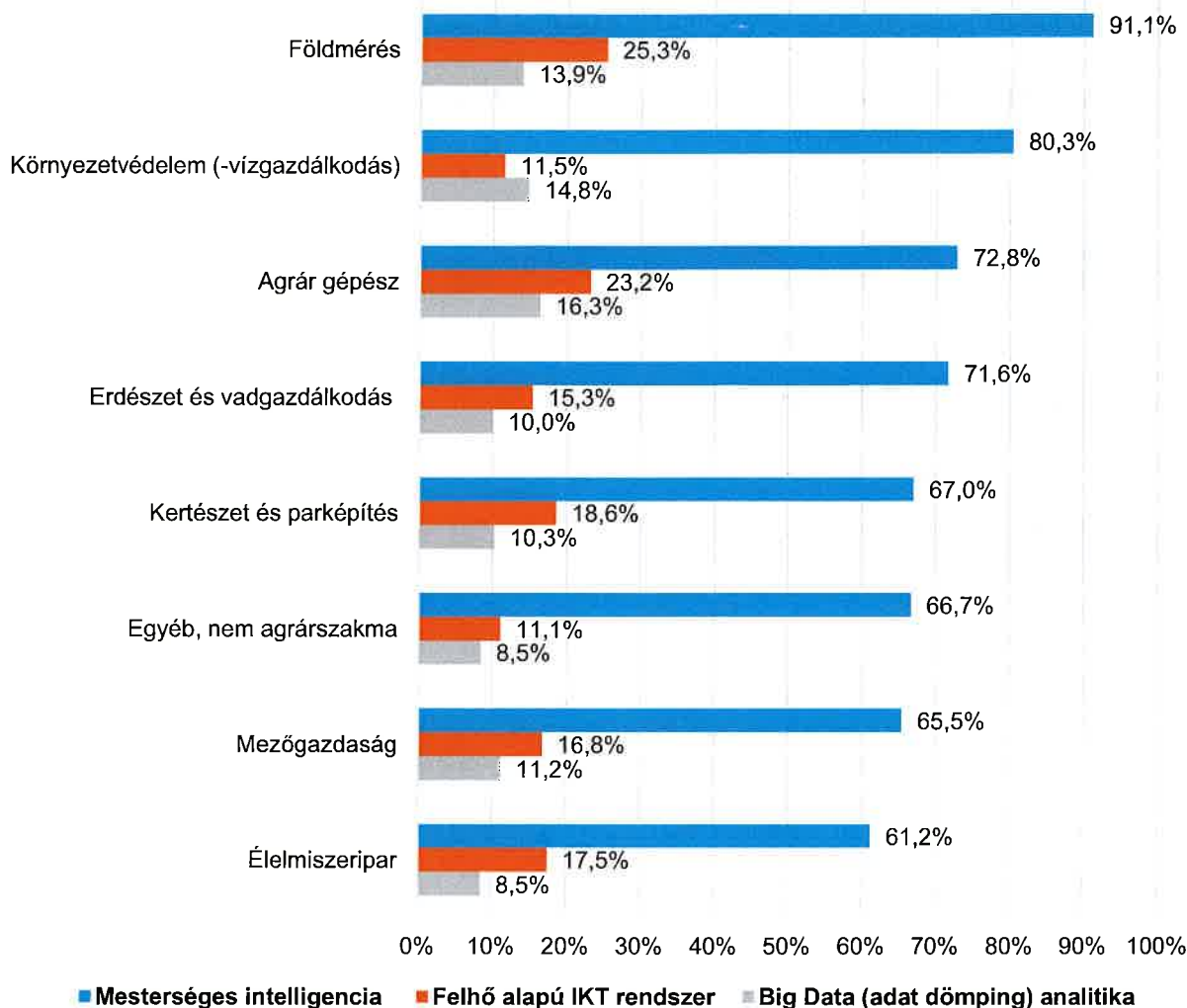
22. ábra: **Hallottál-e már a talajinformációs rendszerről / hozamtérképről / helyspecifikus tápanyag gazdálkodásról / távérzékelés és térinformatikáról?” kérdésre „Igen és tudom mit jelent” választ adók aránya ágazati bontásban, %**

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutató Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A nem ágazatspecifikus technológiák nem mutatnak érdemi különbséget az ágazati bontásban, **rendkívül nagy különbség van azonban a technológiák ismerete között.** Míg a mesterséges intelligenciáról a diákok legalább 60 százaléka állította, hogy tudja, hogy mit jelent minden ágazatban, addig ez az arány 25 százalék alatt marad a felhő alapú IKT rendszer és a Big Data analitika esetében (23.ábra).

23. ábra: **Hallottál-e már a mesterséges intelligenciáról / felhő alapú IKT rendszerről / Big Data analitikáról?” kérdésre „Igen és tudom mit jelent” választ adók aránya ágazati bontásban, %**

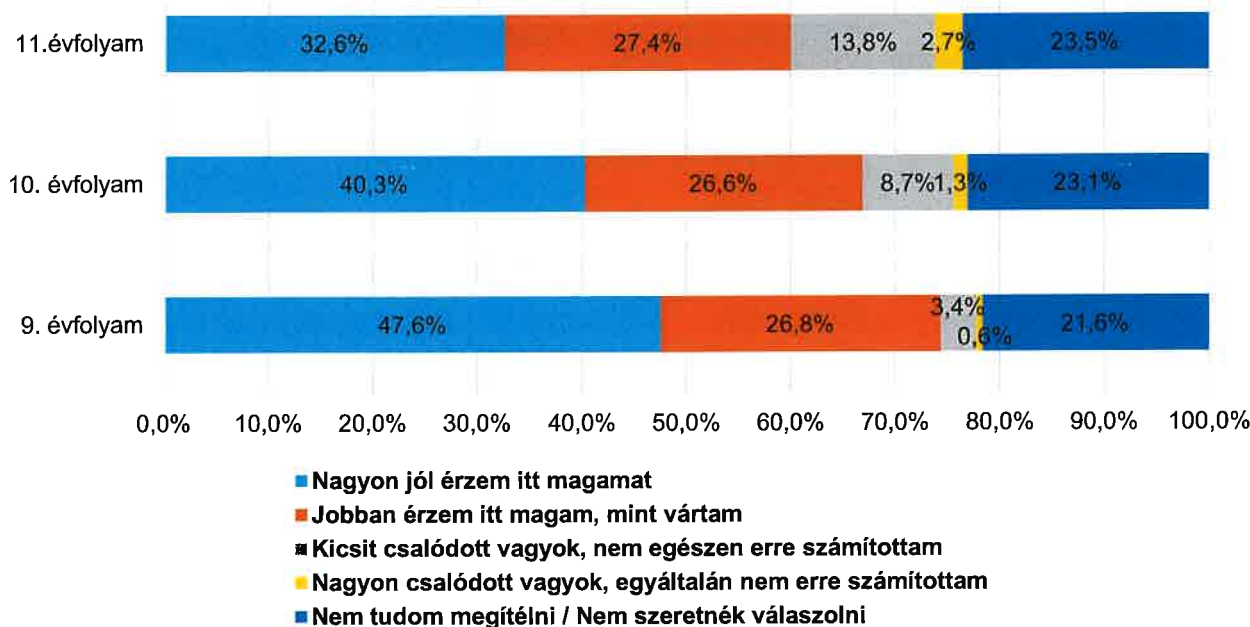
Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

5. Középiskolai tapasztalatok, jövőre vonatkozó tervek

Mind a sikeres középiskolai karrierút, mind pedig a későbbi pályán maradás szempontjából alapvető jelentőséggel bír, hogy az agrárszakképzésbe belépett tanulók milyen tapasztalatokat szereznek iskolájukban. **A válaszadó tanulók több mint 40 százaléka jelenlegi iskolájában megtalálta számításait**, ugyanakkor a több tapasztalattal rendelkező **10. és 11. évfolyamos diákok között alacsonyabb az elégedettek aránya**, mint a 2020-as évben belépő 9. osztályok körében. A lemorzsolódás kockázata elsősorban azokat a tanulókat érintheti, akik úgy értékelik, hogy nem egészen arra számítottak, amit iskolájukban tapasztalnak, vagy kifejezetten csalódottnak érzik magukat, tekintve, hogy tapasztalataik jelenlegi iskolájukban ellentétesek azzal, mint amit a középiskola kiválasztásakor vártak. A felmérésben résztvevők között a veszélyeztetett csoport aránya a 9. osztályosok körében összesen 4 százalék, a 10. évfolyamosok között 10 százalék, a 11.

évfolyamon pedig már jóval magasabb, 16,5 százalék (24. ábra). Meglepően magas mindkét évfolyam esetén azoknak az aránya, akik nem tudják megítélni helyzetüket, illetve nem szeretnék válaszolni, a 9. évfolyamosok esetén 21,6 százalék, az egy évvel idősebbeknél 23,1 százalék, a 11. évfolyamon pedig 23,5 százalék. E tanulói körök esetében a lemorzsolódást, iskolaelhagyást megelőzendő, indokolt lehet az intézményen belüli szakmaváltás megfontolása, támogatása.

24. ábra: Tapasztalatok a jelenlegi iskoláról a válaszadó tanulók körében, a válaszok megoszlása évfolyamonként, %

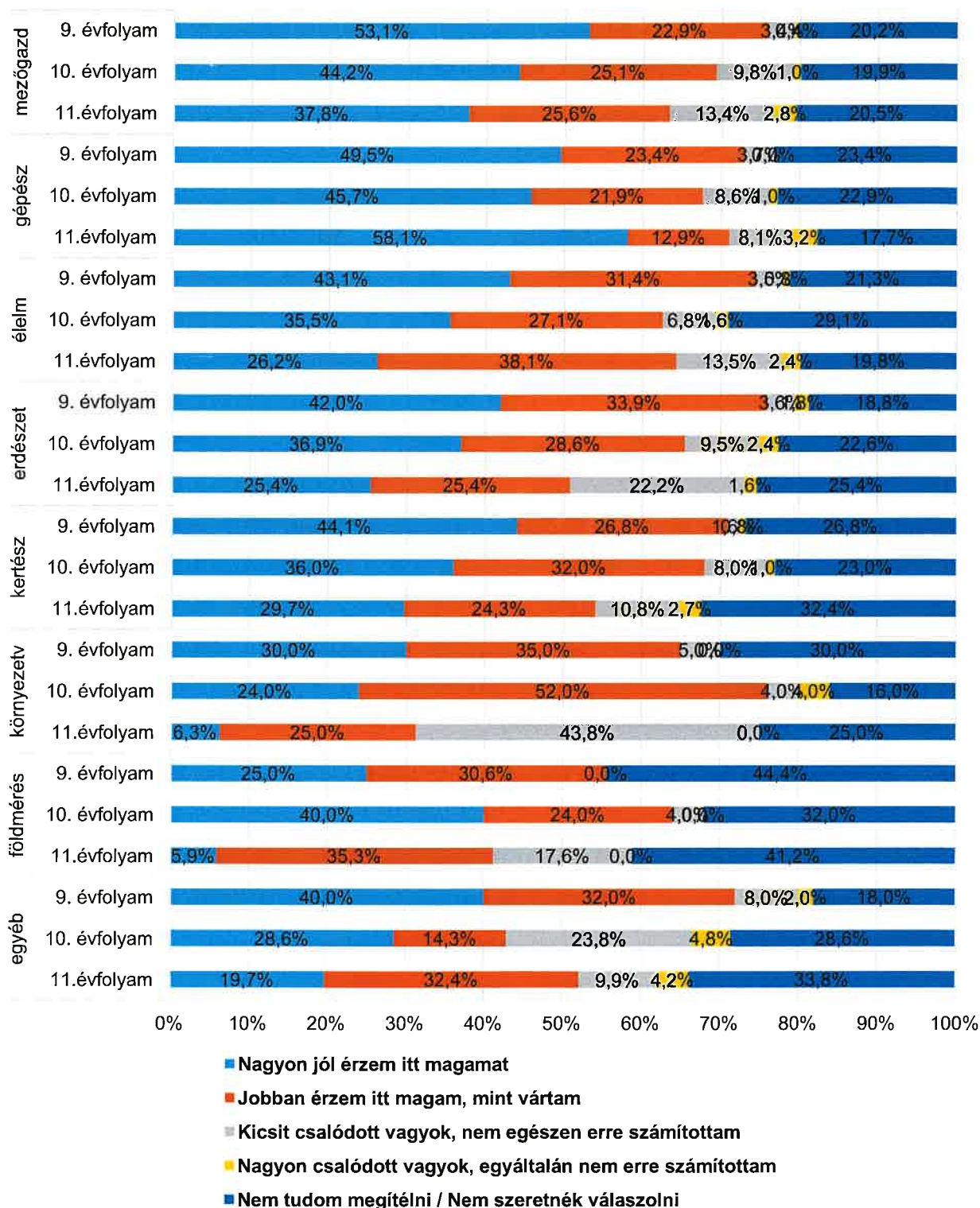

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A mezőgazdaság, élelmiszeripar, erdészet és kertészet ágazatokban hasonló képet látunk, a csalódottak aránya évfolyamonként nő, míg azok aránya, akik elégedettek helyzetükkal, csökken. Az agrár gépész szakokon tanuló diákok közül viszont a 11. évfolyamosok közül válaszolták a legnagyobb arányban (58,1 százalék), hogy nagyon jól érzik magukat jelenlegi iskolájukban, bár a nagyon csalódottak aránya ebben az ágazatban is évfolyamonként nő.

A kertészet és parképítés ágazatban tanuló diákok előzetes, az iskolával kapcsolatos várakozásai találkoznak a legkevésbé a tapasztalataikkal. Azok aránya, akik jól érzik magukat jelenlegi iskolájukban, vagy jobban, mint azt előtte gondolták, 70,1 százalékról (9. évfolyam) 54,1 százalékra csökken (11. évfolyam), ugyanakkor a 11. évfolyamon tanulóknak csaknem harmada nem tudja megítélni, vagy nem szeretne válaszolni arra a kérdésre, hogy milyenek az eddigi tapasztalatai az iskolájáról (25. ábra). A környezetvédelem és földmérés ágazatokban látható ingadozásokat okozhatja az alacsony elemszám. Ha azt a két ágazatot nem tekintjük, akkor az erdészetet és vadgazdálkodást tanuló diákok körében a csalódottak és a nagyon csalódottak száma több mint a négyeszeresére nőtt a 9. évfolyamtól a 11. évfolyamig.

25. ábra: Tapasztalatok a jelenlegi iskoláról a válaszadó tanulók körében, a válaszok megoszlása ágazati bontásban, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutató Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A tanulókat megkérdeztük az iskolájukban elérhető szolgáltatásokról és juttatásokról. A **válaszadók 84,8 százaléka tud arról, hogy van az iskolájában tanulmányi ösztöndíj**, 9 százalékuk szerint nincs és a diákok 6,2 százaléka nem tud róla. Az iskolákban a gyengébb tanulókat egyes tantárgyakból korrepetálják a tanárok, amit a tanulók túlnyomó többsége meg is erősített

válaszában, kétharmaduk szerint van lehetőség felzárkóztató foglalkozásra vagy korrepetálásra és csupán 6,8 százalékuk válaszolta azt, hogy nincs erre mód, illetve a válaszadók negyede nem tudott erről. **Az iskolai tehetséggondozásról ugyanakkor a tanulók 59,1 százaléka nem hallott, elképzelhető, hogy nem tudták, mit is értsenek a fogalom alatt, csak a válaszadók 28,9 százaléka nyilatkozott úgy, hogy van az iskolájában ilyen foglalkozás (2. táblázat).**

2. táblázat: **A különböző iskolai szolgáltatások és juttatások megléte a tanulók válaszai alapján, %**

Iskolai szolgáltatások, juttatások	A tanulók válaszainak megoszlása, %			Válaszadók száma, fő
	van	nincs	nem tudom	
Tanulmányi ösztöndíj	84,8	9	6,2	3 587
Korrepetálás, felzárkóztatás	66,7	6,8	26,5	3 584
Tehetséggondozás	28,9	12	59,1	3 587

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2019)

A felmérésben résztvevő tanulók megjelölhették azt is, hogy az iskolájuk milyen jellemzőkkel bír a légkört, a tanárokat és a felszereltséget illetően. **A legtöbben (68,4 százalék), úgy értékelték, hogy az iskolában jók a tanárok**, de azzal már csak a diákok kevesebb mint fele értett egyet, hogy a szakma iránt érdeklődő tanulók járnak az iskolába. Ennél kicsit többen (50,8 százalék) vélik úgy, hogy az iskolában jó lehetőség van a gyakorlatszerzésre, és a válaszadók 35,5 százaléka tartja megfelelőnek az intézményük felszereltségét. **A diákok 39,9 százaléka szerint közvetlen, családi légkör uralkodik jelenlegi iskolájukban.** Az elmúlt évek épület- és kollégiumfelújításainak köszönhetően sok intézmény korszerűsödött, vélhetően ezzel is magyarázható, hogy a válaszadók 25,8 százaléka jelölte meg az új iskolaépület, tanterem választ, és 30,4 százaléka a jó kollégiumi ellátást (26. ábra).

26. ábra: **„A felsoroltak közül mi van az iskolában?” kérdésre adott válaszok aránya, %**

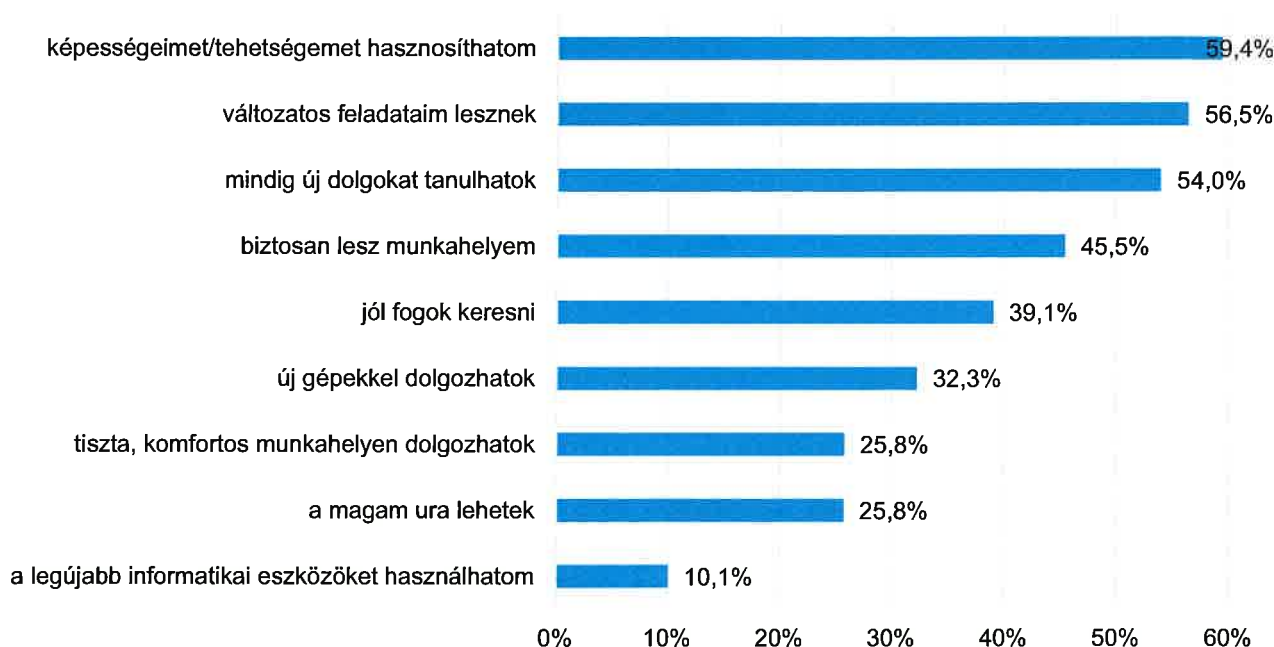
Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A szakmaválasztás preferenciáinak megismerése céljából a felmérés keretében arra kértük az agrárszakképzésben részt vevő tanulókat, hogy különböző dimenziók (ismeretszerzés lehetősége, elérhető jövedelem mértéke, elhelyezkedési lehetőségek stb.) mentén értékeljék választott szakmájukat. A felsorolt szempontok közül a **legtöbb tanuló (59,4 százalék) a választott szakma személyes képességek, kompetenciák hasznosítását lehetővé tevő szerepét emelte ki**, ezt követte a változatos munkavégzési lehetőség (56,5 százalék), az új dolgok, területek megismerése (54,0 százalék), és a biztos elhelyezkedés (45,5 százalék).

A válaszadó tanulóknak csak 39,1 százaléka véli úgy, hogy a szakma megszerzését követően kedvező fizetésre tehet szert és csaknem harmada gondolja úgy, hogy az agrárszakképzés megszerzése új, modern gépek, technológiák használatát teszi majd számukra lehetővé. A kérdésre választ adó tanulók negyede (25,8 százalék) véli úgy, hogy az agrárszakma megszerzésével a maga ura lehet, és azt, hogy tiszta, komfortos munkahelyen dolgozhat. Mindössze 10,1 százalékuk van azon az állásponton, hogy az agrárszakmában történő elhelyezkedéssel a legújabb informatikai eszközök használatára nyílik módja (27. ábra).

27. ábra: **Vélemények a jelenlegi szakmáról a válaszadó tanulók körében, az említések aránya, %**

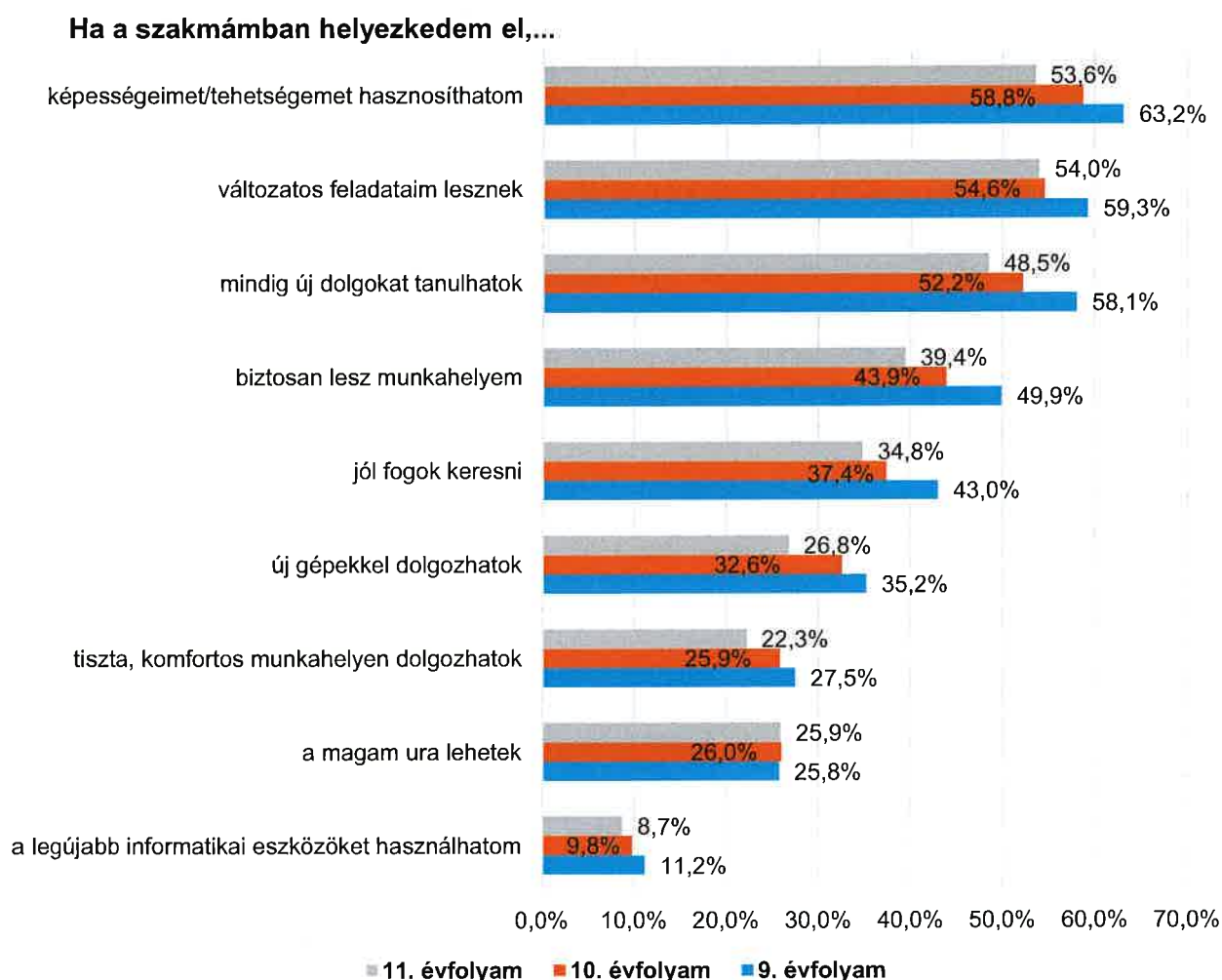
Ha a szakmában helyezkedem el,...

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Évfolyamonként nézve a válaszokat nem látszik jelentős különbség az évfolyamok véleményében. Azt azonban itt is megállapíthatjuk, hogy a 9. évfolyamos tanulók még sokkal derűsebben tekintenek a jövőbe, lehetőségeiket választott szakmájukban jobbnak látják, mint a 11. évfolyamosok, akik már több mint két éve a szakképzésben tanulnak (28. ábra).

28. ábra: **Vélemények a jelenlegi szakmáról a válaszadó tanulók körében évfolyamonként, az említések aránya, %**

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Az ágazati bontás már nagyobb különbségeket mutat a tanulók között, a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az agrár gépész és az egyéb, nem agrárszakmát tanulók között elsődleges szempont, hogy tanult szakmájukban a képességeiket, tehetségüket hasznosíthatják. A kertészet és parképítés és az erdészet és vadgazdálkodás ágazatban ezt megelőzi a jövőbeni munkájuk változatossága, a környezetvédelem (-vízgazdálkodás) tanulóinál az új dolgok tanulása is.

Egyedül a földmérés ágazatban tanulóknál került első helyre a jó kereseti lehetőség, ott viszont kimagaslóan, hiszen a válaszadók 70 százaléka jelölte ezt a választ. A kertészek közül jelölték meg a legkevesebben (4 százalék) a legújabb informatikai eszközök használatát, amit a földmérés szakokon tanulók arányaiban tízszer annyian tekintettek fontosnak (3. táblázat).

3. táblázat: A felmérésben részt vevő tanulók válaszainak aránya ágazatok szerint %

Ha a szakmában helyezkedem el,...	Mezőgazdaság	ÉLIP	Kertészet	Agrár-gépezészet	Erdőgazdálkodás	Környezet-védelem	Föld-mérés	Egyéb
képességeimet/tehetségemet hasznosíthatom	61	60	61	64	54	52	61	52
változatos feladataim lesznek	59	49	63	60	63	57	53	48
mindig új dolgokat tanulhatok	54	54	55	58	52	64	43	52
biztosan lesz munkahelyem	44	48	42	56	41	41	58	41
jól fogok keresni	38	40	43	44	36	26	70	33
új gépekkel dolgozhatok	36	26	23	47	32	33	53	6
tiszta, komfortos munkahelyen dolgozhatok	23	36	19	22	22	38	22	30
a magam ura lehetek	29	20	26	31	31	15	30	14
a legújabb informatikai eszközöket használhatom	11	9	4	16	5	11	41	5

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A szakmával kapcsolatos várakozások mellett hangsúlyos kérdésként merült fel, hogy a tanulók hogyan képzelik el a jövőjüket a középiskola befejezését, a szakmai végzettség megszerzését követően. A három évfolyam ebben az esetben is valamelyest eltérő véleményt fogalmazott meg, a 10. és 11. osztályosok körében a 9. évfolyamhoz képest magasabb volt a jelenleg tanult szakmájukat elhagyni tervező diákok aránya. **A válaszadók közül a legtöbben a jelenleg tanult szakmájukban képzelik el a jövőjüket**, a 9. évfolyamosok 49,8 százaléka, a 10. osztályosoknak 39,6 százaléka, a 11. osztályosoknak már csak 32 százaléka jelölte meg ezt a válaszlehetőséget. A továbbtanulási kedv viszont nagyobb az idősebbeknél, a 11. évfolyamosok 21,4 százaléka szeretne a saját szakmájában továbbtanulni, 15,8 százaléka mást tanulna az iskola befejezése után (29. ábra).

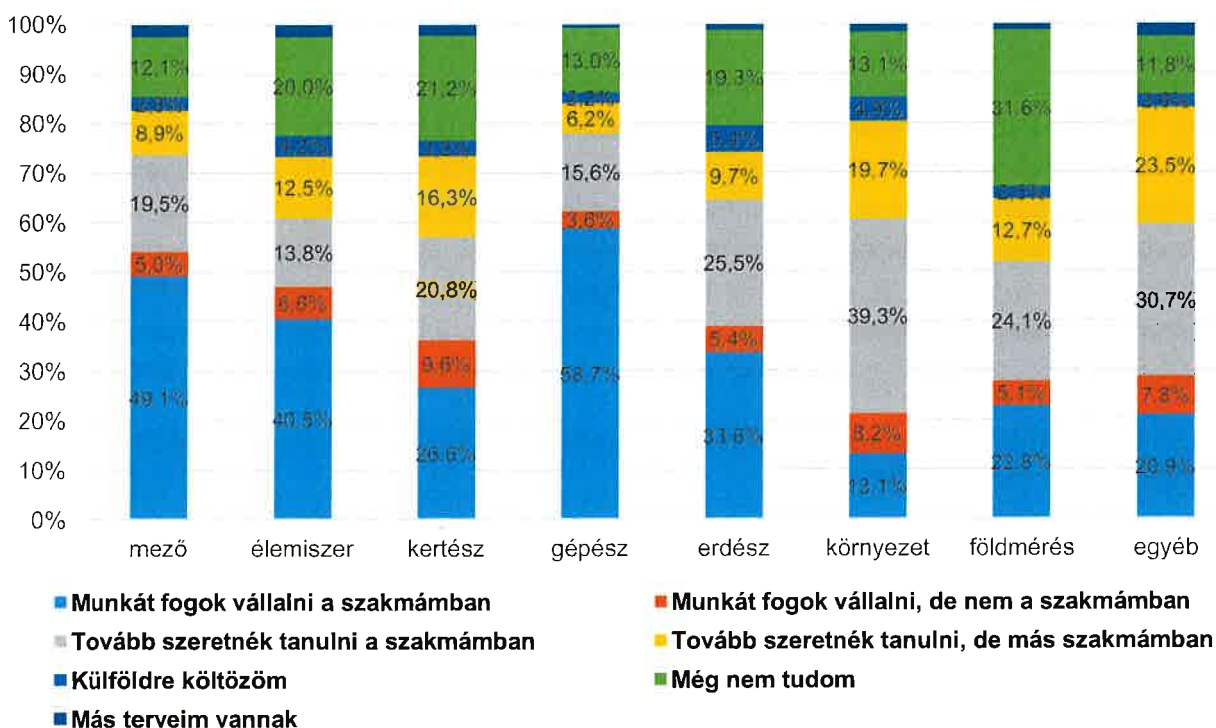
29. ábra: Tervek a technikum/szakképző iskola befejezését követően a válaszadó tanulók körében, az említések aránya, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A pályát elhagyni tervezők aránya is nő évfolyamonként, míg a 9. osztályosoknak 11,1 százaléka szeretne más szakmában továbbtanulni, illetve elhelyezkedni, addig ez az érték a 11. osztályosoknál már 25,8 százalék. Emellett meghatározó (15,4, 17,2 és 14,2 százalék) azon tanulók aránya, akik jelenleg még nem tudnak terveket megfogalmazni. Külföldi munkavállalást a válaszadó tanulók mindössze 2-5 százaléka tervez, viszont arányaiban csaknem kétszer annyi 11-edikes, mint 9-edikes (29. ábra).

A szakmában való elhelyezkedést legnagyobb arányban a gépész szakmát tanulók tervezik, 58,7 százalékuk terveik szerint az iskola befejezése után munkába is áll a szakmában. A szakmai elhivatottság terveik alapján a földmérés szakmákat tanulók körében mutatkozik legkevésbé, körükben a szakmában való elhelyezkedést és továbbtanulást is csak kevesen képzelik el. A szakmában való továbbtanulást legnagyobb arányban a környezetvédelmi (39,3 százalék), az erdészeti (25,5 százalék) és a földmérés (24,1 százalék) szakterületen tanuló diákok tervezik, míg ez az arány az élelmiszeripari szakmát tanulóknál a legalacsonyabb (13,8 százalék) (30. ábra).

30. ábra: **Tervek a technikum/szakképző iskola befejezését követően a válaszadó tanulók körében, tanult szakma szerint**

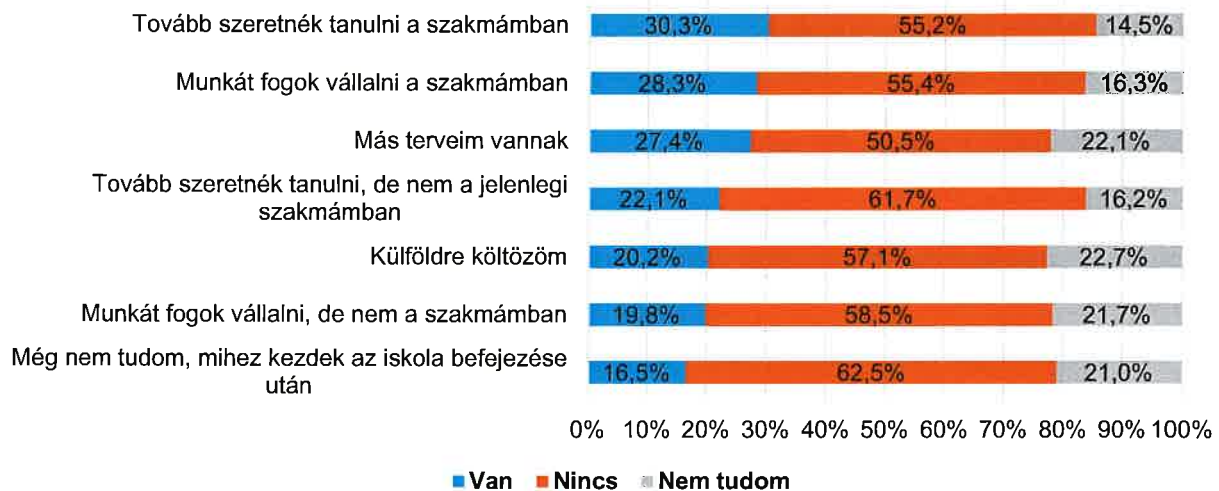
Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

6. A tanulók jövőbeni terveit befolyásoló tényezők

Az elemzés során megvizsgáltuk, hogy van-e összefüggés a tanulók középiskola befejezését követő, jövőbeni terveik, valamint az agráriumhoz való kötődés, az iskola- és pályaválasztással kapcsolatos motivációk, valamint az iskolában szerzett eddigi tapasztalatok között. A kapcsolatok vizsgálatát keresztábra-elemzésekkel végeztük. Elsőként a szülők/nevelőszülők agrárirányultságának a tanulók terveire gyakorolt hatását vizsgáltuk, melyen belül a szülők

agrárvégzettsége, illetve az agráriumban való foglalkoztatottsága szinte azonos képet mutatott a terveket illetően.

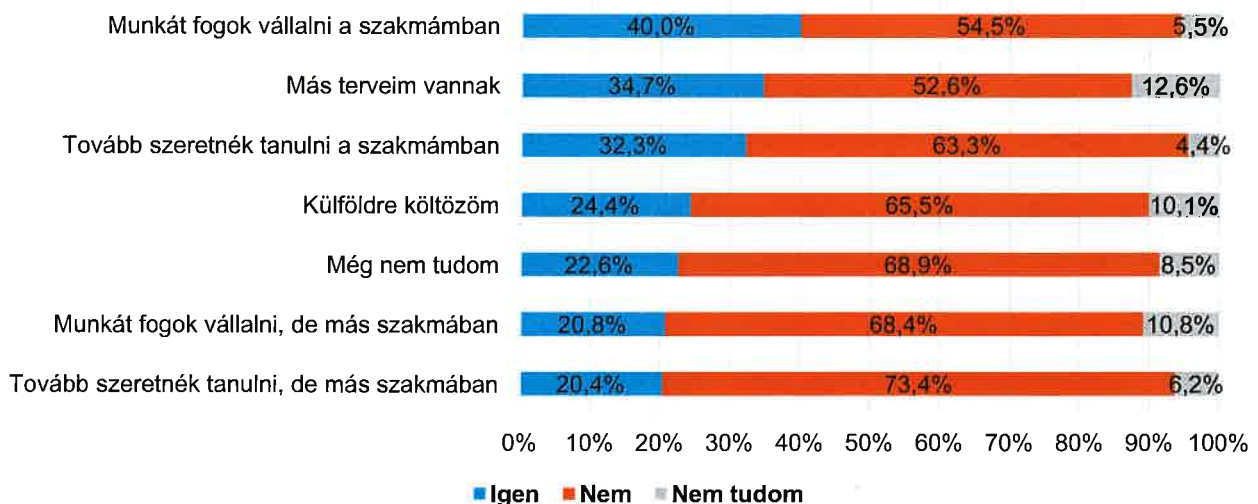
31. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei aszerint, hogy a szülőknek/nevelőszülőknek van-e agrárvégzettsége, a válaszok megoszlása, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Az agrárvégzettséggel rendelkező és/vagy az agráriumban foglalkoztatott szülők gyermekei magasabb arányban képviseltetik magukat azokban a csoportokban, akik a tanult szakmában akarnak elhelyezkedni vagy továbbtanulni az iskola befejezése után. Ebben a két csoportban 28 és 40 százalék között mozog azoknak a válaszadó tanulóknak az aránya, akiknek a szülei valamilyen kötődéssel rendelkeznek az agráriumban, míg a magukat más pályán elképzelő diákok körében ez az arány 20 százalék körüli (31. és 32. ábra).

32. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei aszerint, hogy a szülők/nevelőszülők az agráriumban foglalkoztatottak-e, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A felmérésben résztvevő tanulók terveit a vizsgálat eredményei szerint leginkább az befolyásolta, hogy része-e az életének a gazdálkodás valamilyen formája, vagyis a család otthon végez-e valamilyen mezőgazdasági tevékenységet. **Azoknak a tanulóknak, akik azt tervezik, hogy az iskola befejezése után munkát vállalnak a tanult szakmában, 51,7 százaléka otthon is részese a gazdálkodásnak**, azoknak, akik továbbtanulást terveznek a szakmájukban 42,2 százalék. Hasonlóan a fent vizsgált szempontokhoz, ebben a kérdéskörben is a felsoroltaktól eltérő tervekkel rendelkezők körében jelenik meg markánsan az agrárérintettségű tanulók csoportja (44,7 százalék). Azon tanulók körében, akik nem a jelenleg tanult szakmában képzelik el a továbbtanulásukat, illetve munkavállalásukat 36,8 százalék, illetve 36,2 százalék azoknak az aránya, akik otthon is mezőgazdasággal foglalkoznak (33. ábra).

33. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei aszerint, hogy a folytatnak-e valamilyen mezőgazdasági tevékenységet otthon, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A 34. ábra azt szemlélteti, hogy a tanulók jövőbeni elképzelései milyen kapcsolatban állnak az iskolaválasztás okával. Az eredmények alapján megállapítható, hogy **azok a tanulók, akik az adott agrárszakképzést az érdeklődésüknek megfelelően választották, ezt az irányt képzelik el a jövőjüket tekintve is**, hiszen a terveik szerint a szakmájukban munkát vállalni akarók körében 84,3 százalék, a szakmában tovább tanulni akarók között pedig 79,6 százalék volt azoknak az aránya, akik céltudatosan választották az adott agrárszakképző intézményt. Ezzel szemben azon válaszadó tanulók között, akik nem a tanult szakmában tervezik a továbbtanulást vagy a munkavállalást, ez az érték mindössze 51,7, illetve 49,1 százalék volt. Ebben a két csoportban volt a legmagasabb a „kényszer” iskolaválasztók aránya is, akik vagy mást szerettek volna, de az adott intézménybe sikerült csak bejutniuk, vagy nem volt határozott elképzelésük a jövőt illetően.

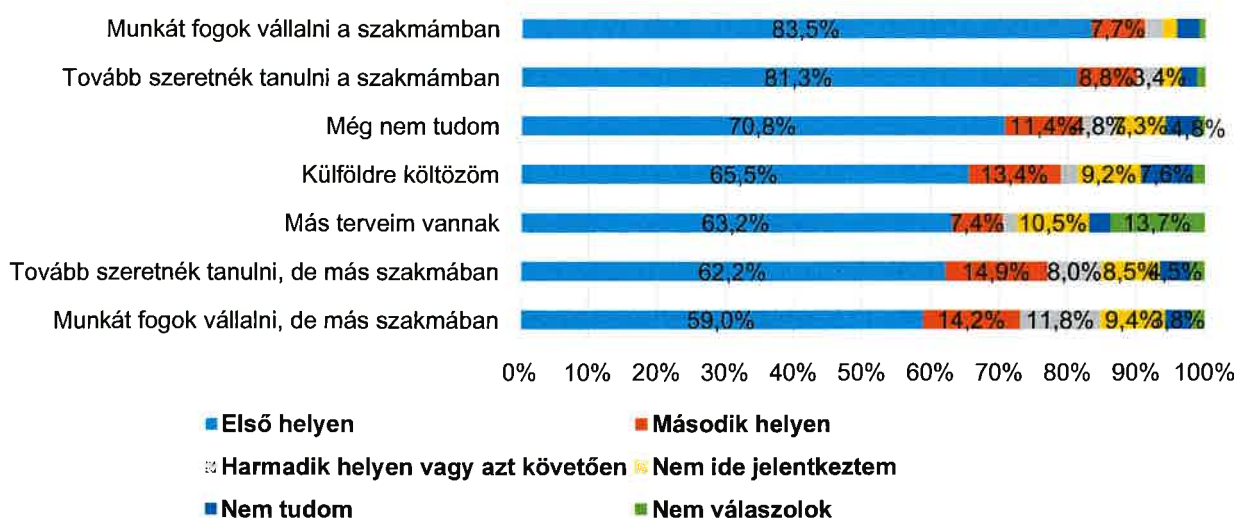
34. ábra: **A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei az iskolaválasztás oka szerint, %**

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2019)

A fenti megállapítást támasztja alá az is, hogy a **szakma iránt elkötelezett válaszadó tanulók** túlnyomó többsége (több mint 80 százaléka) **első helyen jelölte meg azt az intézményt, ahol jelenleg tanul**. A más szakmák iránt érdeklődő tanulók körében sok esetben a harmadik vagy azt követő helyen lett megjelölve az adott iskola (11,8 százalék körül az elkötelezett hallgató csoportok 2-4 százalékaival szemben), sőt ezekben a válaszadói csoportokban 8 százalék fölötti volt azoknak a gyerekeknek az aránya, akik nem is ezekbe az intézményekbe jelentkeztek (35. ábra).

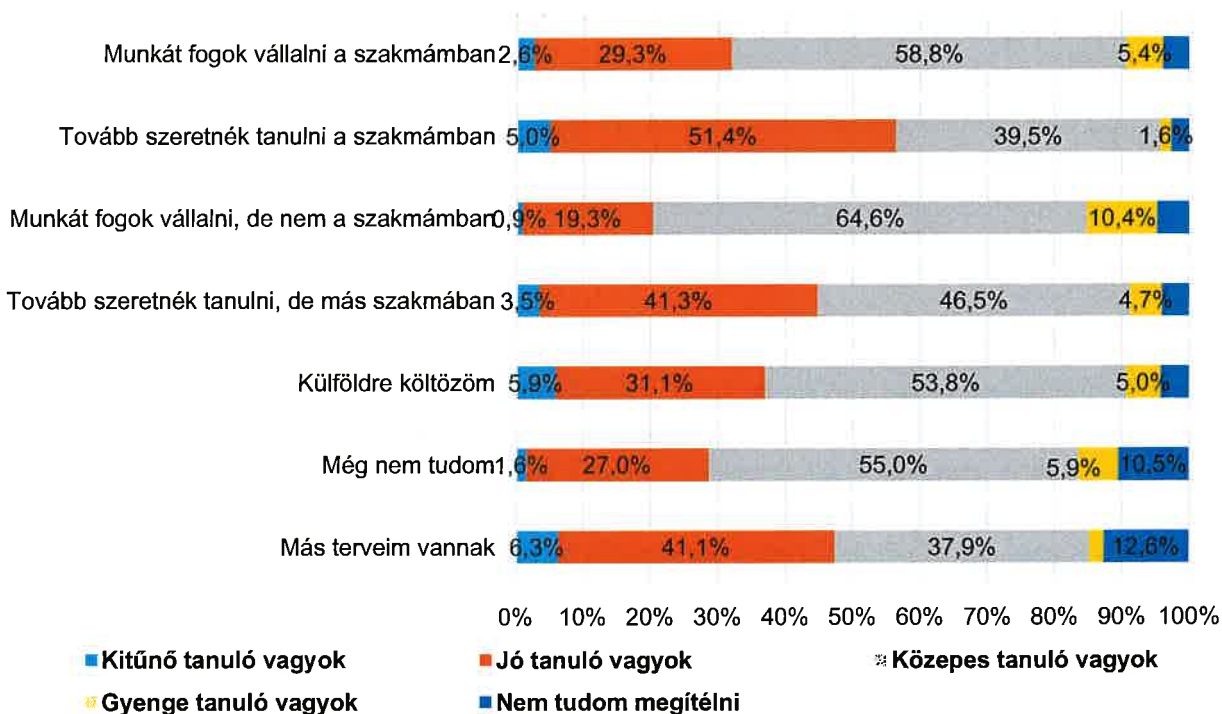
35. ábra: **A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei az iskola megjelölésének sorrendje szerint, %**

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A tanulók szubjektív tanulmányi szintje az eddigieknél változatosabb képet mutat. A magukat kitűnő tanulónak valló diákok aránya a más tervekkel rendelkezők körében volt mind közül a legmagasabb 6,3 százalékkal, ezt követően jövőt külföldön elképzelők között, ahol 5,9 százalék volt az arányuk. A magukat jó tanulónak minősítő hallgatók aránya a szakmában tovább tanulni szándékozók között volt a legmagasabb, 51,4 százalék, a nem a jelenlegi szakmájukban továbbtanulni tervező tanulók között pedig 41,3 százalék, ami a második legmagasabb érték volt mind közül. A közepes eredménnyel tanuló válaszadók aránya a tanult szakmában és a szakmán kívül munkát vállalni szándékozó tanulók között volt a legmagasabb, illetve azok között, akik még nem tudják, hogy mihez kezdjenek az iskola befejezése után (55-65 százalék) (36. ábra).

36. ábra: **A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei a szubjektív tanulmányi eredményük szerint, %**

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutató Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

A megkérdezett tanulók jelenlegi agrárszakképző intézményükkel való elégedettsége szintén összefügg a jövőbeni tervek irányával. A **szakmájuk iránt elkötelezett tanulók inkább elégedettek az iskolájukkal, mint a társaik**. A szakmában elhelyezkedni szándékozó válaszadók körében 52,0 százalék azoknak az aránya, akik nagyon jól érzik magukat az iskolájukban, emellett 24,0 százalékos aránnyal részesednek ebben a körben azok a tanulók, akik jobban érzik magukat az adott intézményben, mint várták. Ezek az értékek a szakmában továbbtanulást tervezők között 45,1, valamint 25,7 százalék voltak. A jelenlegi agrárszakképző intézményben valamilyen mértékben csalódott gyerekek aránya a külföldre költözni szándékozók és a nem a jelenlegi szakmában továbbtanulást tervezők körében volt a legmagasabb (együtt 19,3 és 18,4 százalék), de más szakmában elhelyezkedni vágyók között is magasabb volt az átlagosnál (együtt 12,6 százalék) (37. ábra).

Hivatkozások jegyzéke

Hamza Eszter, Rácz Katalin, Juhász Anikó és Biró Szabolcs (2016): A humán erőforrás helyzete a hazai élelmiszer gazdaságban. Gazdálkodás, 60 (3) 181–200.

Hamza Eszter, Rácz Katalin, Szabó Dorottya (2018b): Az Agrármunkaerőpiaci Barométer felmérés eredményei, 2016. Agrárgazdasági Információk sorozat, Budapest, 2018.

Rácz Katalin, Hamza Eszter, Márkiné Tóth Orsolya, Szabó Dorottya (2018): Agrár munkaerő-piaci tendenciák és munkaerő-utánpótlási stratégiák, Munkaügyi Szemle, 2018. 4. szám

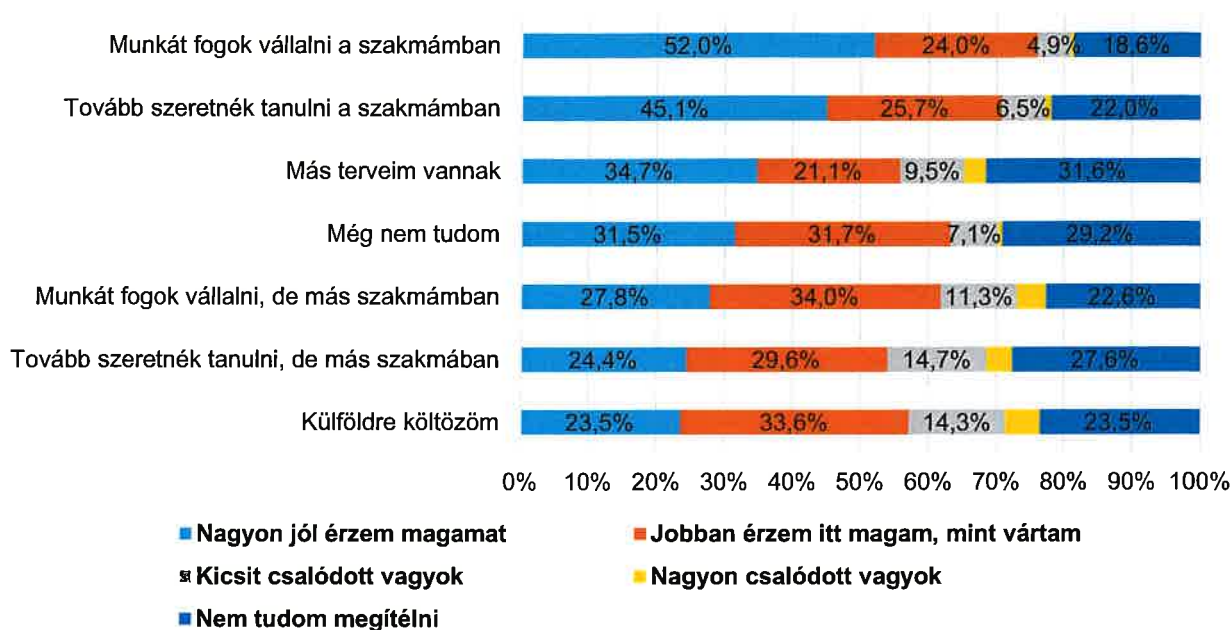
Kelt: Budapest, 2020. december 17.

Dr. Goda Pál
Igazgató
NAIK Agrárgazdasági Kutatóintézet

37. ábra: A felmérésben részt vevő tanulók jövőbeni tervei a jelenlegi iskolával kapcsolatos tapasztalatok szerint, %

Forrás: NAIK AKI Társadalomkutatási Osztály (Tanulói felmérés, 2020)

Az összefüggés-vizsgálat eredményeit összefoglalva elmondható, hogy **az agrárszakképzésben tanulók többsége határozott elképzelésekkel rendelkezik a jövőjét illetően**. Az agráriumban való elhelyezkedést vagy a választott szakmában/szakterületen történő továbbtanulást befolyásolja a családi háttér, gyengébben, ha a szülők agrárvégzettséggel rendelkeznek, vagy az agráriumban foglalkoztatottak, erősebben, ha a család saját gazdaságban végez valamilyen mezőgazdasági tevékenységet.

Az előzetes várakozásainkat felülmúlta azon tanulók aránya, akik tudatosan választottak iskolát és a jövőjüket is az adott szakmában képzelik el. Ez a csoport célirányosan választott intézményt és elégedettebb az iskolájával, mint társai.

Kevésbé szakágspecifikus jellemző, hogy a jövőbeni terveket befolyásolja a jelenlegi tanulmányi teljesítmény: már a középiskola korai szakaszában is a jó eredménnyel teljesítők gondolkodnak inkább továbbtanulásban, a közepes vagy gyenge tanulók elsősorban a munkaerőpiacon való elhelyezkedést preferálják az iskola befejezése után.

Az agrárszakképző intézmények számára fontos üzenet, hogy a tanulók már egy év alatt veszítenek a motiváltságukból, csalódottabbak a képzést és az iskolájukat illetően, mint a képzésbe újonnan belépő társaik. Ez azt jelzi, hogy az agrár munkaerő-hiány mérséklésének fontos eleme a szakképzésbe már beléptettek benntartására irányuló intézkedések és eszközrendszer kialakítása.